ФЕРМЭНҮҮДЫЕ ТОМОДХОХО САГ ЕРЭЭ

ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ аша үрэ ехэ үгэхөөр хүгжөөхэ ту- КПСС-эй Центральна Комитедэй февралиин Пленумэй тогтоол зүбшэн хэлсэхэ ... партиин обкомой III ... Буряад ороной хүдөө ... саашадань хурданаар ... арга боломжонуудые ... үүлжэ, харюусалгатай ехэ ... тусэб тодорхойлһон бай- ... Тэрэнэй ёһоор ойрын до- ... жэлэй туршада мяхан хо- ... һүн—2,1, ноохон— ... үйлдэгэн— 3 дахинһаа үлүү- ... ехэ абтадаг болохо ушар-

... ажалай продуктнуудые ... ехээр абадаг болохын ту- ... малай тоо толгой саашадань ... оруулха, ашаг шэмыень ... үлүүлхэ, элдэб зүйлэй тэ- ... элбэгээр бэлэдхэжэ, зү- ... хэрэглэхэ, малай үүлтэр ... аруулха шухала болоно. ... зуураа мал ажалай хүн- ... хүдэлмэри оньһожо- ... адахаар, продукциин ... үнэ сэн хямдаруулагда- ... хараалагдана. Эдэ бүгэдые ... татайгаар бэелүүлхэдээ ... түрүүн ажалай эмхидхэл ... хубилгаха, малай фермэ- ... томодхожо, тусхай шэг- ... болгохо эрилтэ табигда-

... талаар Кабанскын үйлэд- ... управлениин Шергин- ... совхозой бэелүүлжэ захал- ... хэмжээ ябуулганууд һай- ... тай байна. Мүнөө эндэ ... гүүртэнүүдтэ 340— ... үнеэ байлгана. Гурба мян- ... ехэ хонидоо, хоёр мянгаад ... тулгэнүүдээ тусхай ... лтэй хоёр бригадада ха- ... лхые даалгаа. 5 мянгаад ... гурбан цех болгожо.

нэгэ газарта түбхинүүлээ. Зүгөөр энэ совхоз саашадаа гахайнгаа тоо олошоруулжа, 1965 ондо 8 мянган центнер гахайн мяха абахаар хараалһан байна. Тиимэһээ энэ ажахы үхэр, хонидойнгоо тоо ехээр олошоруулаашьегүй һаа, үүлтэрыень һайжаруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ зуураа. гахай үсхэбэрилгөөр мэргэжэхэ, гахайн мяха ехээр абадаг шэглэлтэй болохо гэжэ шиидэһэн байна бшуу. Энэ совхозой бэелүүлжэ байһан, саашадаа бүтээхээр хараалһан хэмжээ ябуулганууд партиин обкомой пленум дээрэ һайшаагдаһан, манай газетын мартын 10-най номерто бүрин толилогдоһон байна.

Малай фермэнүүдые томодхохо, тусхай шэглэлтэй болгохо хүдэлмэри Баргажанай совхоздо, тэндэхи XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Забайкалец» колхоздо, «Эрдэм» совхоздо, Зэдын үйлэдбэриин управлениин Борьёогой совхоздо болон бусад зарим ажахынуудта хэгдэжэ эхилэнхэй.

Эдэ колхоз, совхозуудай дүй дүршэл дээрэһээ харахада, малай фермэнүүдые томодхоходо ажалай гаргаша нилээд хорожо үгэхэ, фермые даагшаар дүршэл ехэтэй хүнүүдые, зоовете ринарна хүдэлмэрилэгшэдые табиха, тэндэхи тэжээл буйлуулха, хүндэ хүдэлмэри оньһожоруулха арга олгоно, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулна ха юм. Жэшээнь, Шергинскэ совхозой 340 үнеэтэй гүүртэдэ искусственна үрэжүүлгын пункт

Ойрын жэлнүүдтэ малай фермэнүүдые тусхай шэглэлтэй болгоһоной, томодхоһоной ашаар тэндэхи ажал үргэнөөр оньһожоруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха арга олгогдохо.

(КПСС-эй ЦК-гай ФЕВРАЛИИН ПЛЕНУМЭЙ ТОГТООЛҺОО).

һайнаар хүдэлгэгдэжэ, зуун үнеэн бүриһөө нёдондо 96 тугал абтаһан, үнеэн бүриһөө 1723 килограмм һүн һаагдаһан. Иимэ жэшээнүүд олон.

Томо фермэнүүдэй али бүхы талаараа аша үрэтэй байбашье, энэ хүдэлмэри олохон газарта гэдэргэ татагдана. Зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд урдын хяараал үнеэдээ үбэлдөө бэлшээжэ гараха зорилгоор һаалиин гүүртэнүүдтээ 80—100 үнеэ барина. Баргажанай үйлэдбэриин управлениин гээгдэнги ажахынуудай нэгэндэ тоологдодог Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 700 гаран үнеэдээ аяар долоон гүүртэдэ байлгана. Хорини, Зэдын үйлэдбэриин управлениинүүдэй зарим колхозуудта 20—30 эхэ гахайтай, мянгаад тахяатай жэжэ фермэнүүд бии байһаар. Иимэ жэжэ гүүртэнүүд, фермэнүүд ажахые гарзада оруулхаһаа ондоо юумэ үгэхэгүй. Саашадаа нютаг нютагай эрхэ байдалые, тэжээл бэлэдхэхэ арга боломжонуудые хараадаа абалсажа, малай фермэнүүдые томодхохо, тусхай шэглэтэй болгохо саг ерээ.

Мүнөө үедэ республикын олохон колхоз, совхозууд үнеэдээ, бурүү, хашарагуудаа үбэлжэлгын үедэ бэлшээхэеэ болёод, газаагаа барижа, үбһэ, силос, таряа талханай зүйл, буйлуулһан һолоомо гэхэ мэтэ тэжээлээр эдеэлүүлжэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ аргатай болонхой. Теэд гүүртэнүүдэй бутархай жэжэ, бэе бэеһээ холо байһанһаа олон ушарта тэжээл буйлуулагдангүй үгтэнэ, тэндэ электрын элшэ хүсэ оруулжа, фермын ажалые оньһожоруулха аргагүйдэнэ бшуу. Мүн малшадай ажаһуудалай, культурна эрилтэнүүдые хангахань бэрхэшээлтэй болоно ха юм. Тиимэһээ түбхын түрүүндэ һаалиин томо гүүртэнүүд, һубай малай томо фермэнүүд эмхидхэгдэхэ ушартай. Үйлэдбэриин управлениинүүд ажахынуудай арга боломжонуудые харалсажа, гахайн, шубуунай томо фермэнүүдые түхеэрхэ хүдэлмэри ябуулха болоно. Зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд ажалайнгаа гол һалбаринуудые хүгжөөжэ шадаагүй байгаад, мүнөө дээрээ шухала хэрэгтэй байһан гахайн, шубуунай фермэнүүдээ томо болгожо, аша үрэтэйгөөр эрхилхын орондо, тэдэнээ үгы хэхэ гэжэ алдуу гаргана.

Эдэ бүхы хүдэлмэриие эмхитэй, гуримтайгаар, болгоомжотойгоор ударидахын тула үйлэдбэриин управлениинүүдэй, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд Шергинскэ совхозойхидой жэшээгээр малай фермэнүүдые томодхохо, тусхай шэглэлтэй болгохо, малаа тэжээлээр хангаха, байра бариха, тэрэниие электрын хүсөөр хангаха ба оньһожоруулха, ажалай эмхидхэл, түлөөһэ гуримшуулха талаар ойрын хоёр жэлдэ бэелүүлхэ юумэеэ тодорхойлхо уялгатай. Тусхай шэглэлтэй томо фермэнүүдые байгуулхадаа тэдэниие ажахын тоосоондо оруулха, ажалай түлөөһые абаһан продукциинь хэмжээгээр үгэхэ, ехэ продукци абаһан малшадые материальна талаар урмашуулха, фермэ дээрэ түрүү дүй дүршэл, эрдэмэй туйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ арга олдохо байһаниинь дамжаггүй.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№62 (10430) | 1964 оной мартын 13, пятница | Сэн 2 мүнгэн

ТАРИЛГАДАА БЭЛЭН

Арбаад жэлэй саана Загаһата тосхонһоо Харгааһата хүрэтэр нэмжэгэр үргэн бэлшээриин тала байгша һэн. Зунай аяма халуунда тээгын харгы зурыгаад, үбэлдөө үбһэ һолоомо Баян Голһоо гү, али Хаагыһаа шэрэдэг шаргын зүргэ байгша һааб даа...

— Сэлгеэ ужам Чисаана нютагнай айхабтар арюун тэгшэ тала дайдатай, газарынь баран хара хүрьһэтэй аад, үгаа үрэжэлтэй даа,—гээд, зунай үедэ жэгтэй зохидоор зэрэлгээтэжэ байгаа талаяа һаяар зүүн үндэр Майла хүрэтэр нэгэн доро харан, нютагай үбгэд, хүгшэдэй хөөрэхэнь зүбтэйшье байгаа. Гансахан совхозой 5-дахи, 6- дахи фермэнүүд мянга шахуу гектар таряалантай.

Хабарай тарилгын хүдэлмэриие эрхим шанартайгаар үнгэргэхын тула түбхын түрүүндэ машина, техникэ һайнаар бэлдэгдэхэ байна гэжэ эндэхи механизаторнууд һайса мэдэдэг. Тиин тус совхозой 3-дахи, 4-дэхи фермэнүүд аяар январь һарын һүүл багаар трактор, машинануудаа заһабарилжа дүүргэһэн юм. Мүн 5-дахи, 6-дахи фермэнүүдэй механизаторнууд тарилгадаа бэлэмди гэжэ мэдүүлнэ. Тэдэнэр мүнөө 24 трактораа һайн шанартайгаар заһабарилжа дүүргээ.

Мүн 22 сеялкэ, 22 плуг, 5 5 лущильник, гурбан «БДТ-22» маркын, мүн баһа «Зиг-заг» маркын 100 хүнгэн ба хүндэ борнойнууд хүсэд бэлэн болонхой.

— Заһабарилгаяа бүришье үни дууһаха байгаабди. Теэд ургаса хуряажа дүүргэһэнэй удаа трактор, машинануудаа заһабарилха мастерскоймнай бэлэн болоогүй байшоо. Тингэжэ шэнэ мастерскойгоо механизаторнууд ооһэдын хүсөөр бэлэн болгоод, оройтожо заһабарилгаяа эхилээбди. Теэд тэндэмнай кранбалка үшөө хүдэлнэгүй. Энэ хабартаа тэрэнэй хушалта дүүргэхэ болонобди гэжэ тус МТМ-эйн ахалагша слесарь, 23 жэл механизатораар хүдэлһэн Сагит Сабитович Шамсудинов хөөрэнэ.

Хүдэлмэриин үедэ «унаһан малгайгаа абангүй» хүдэлдэг үнинэй механизаторнууд эндэ олон. Тэдэнэй тоодо 6-дахи фермэдэ 25 жэл механизатораар ажалладаг Гыма Дамшаева, арбаад гаран жэлдэ хүлэг техникые жолоодожо ябаһан М. Мониев, Н. Бороев, А. Натаев болон бусад бултанда жэшээ болоно. Мүн залуу механизаторнууд Доржи Даржаев, Николай Танхаев, Василий Абзаев, Бадма-Цырен Балданов, Бадма Балданов гэгшэд оролдосотой бэрхээр ажалладаг.

Мүнөө совхозой механизаторнууд КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтоолтой танилсаад ажалаа улам һайжаруулжа байнхай. Бэлэн болоһон булад техникээрээ баян ургаса абахын тула оролдожо байһан загаһатынхидта амжалта хүсэе.

Д. Балдуев.

Чисаана.

Буряадай АССР-эй колхоз, совхозуудта тракторнуудай хэр заһабарилагдажа байһан тухай

1964 оной мартын 10-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Үйлэдбэриин управлениинүүд	Тракторай заһабарилгадаһаниинь
Баргажанай	82
Зэдын	104
Кабанскын	92
Хяагтын	102
Мухар-Шэбэрэй	89
Түнхэнэй	79
Улаан-Үдын	78
Хориин	85

ҮҺАНАЙ ГАЗАРТА ОЛОНОЙ АНХАРАЛ ХАНДУУЛАЯ

Звенонууд эмхидхэгдэнэ. Наг шэбхэ зөөгдэнэ. Уһа бүлэхэ станцинууд хүдэлгэгдэнэ. Хүдөө бэшэгшэд шалгаа.

ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ ТОШОН БИЛТАРНА

«Газар уһалалгые ниитын ... хиналтада абаха» гэжэ ма... Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Калининай нэрэмжэтэ колхозой ... хүдөө бэшэгшэд һаяхан тон ... һайшаалтайшье үүсхэл ... гаа.

... энэньшье ойлгосотой. Газар һайнаар уһалжа ша... һаа, ороохо таряанай ... он бусадшье ургамал... дай тогтууритай баян ур... абтаха ха юм.

... колхозоймнай эхэнхи та... лан, сабшалан Калининэй нэрэмжэтэ артелиинхи... хаяа хадхажа байдаг. ... ээһээ тэдэнэй энэ үүс... буряа манай колхозой хүдөө бэшэгшэдтэ илангаяа ехэ һонирхолтой. Байгша ондо манайхин газар уһалалгада хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ анхарал хандуулжа байна. Хэрбээ 1963 ондо бүхыдөө 386 гектар таряалан уһалагдаһан байбал, энэ жэлдэ хамта 1887 гектар таряанай газар уһалагдаха юм.

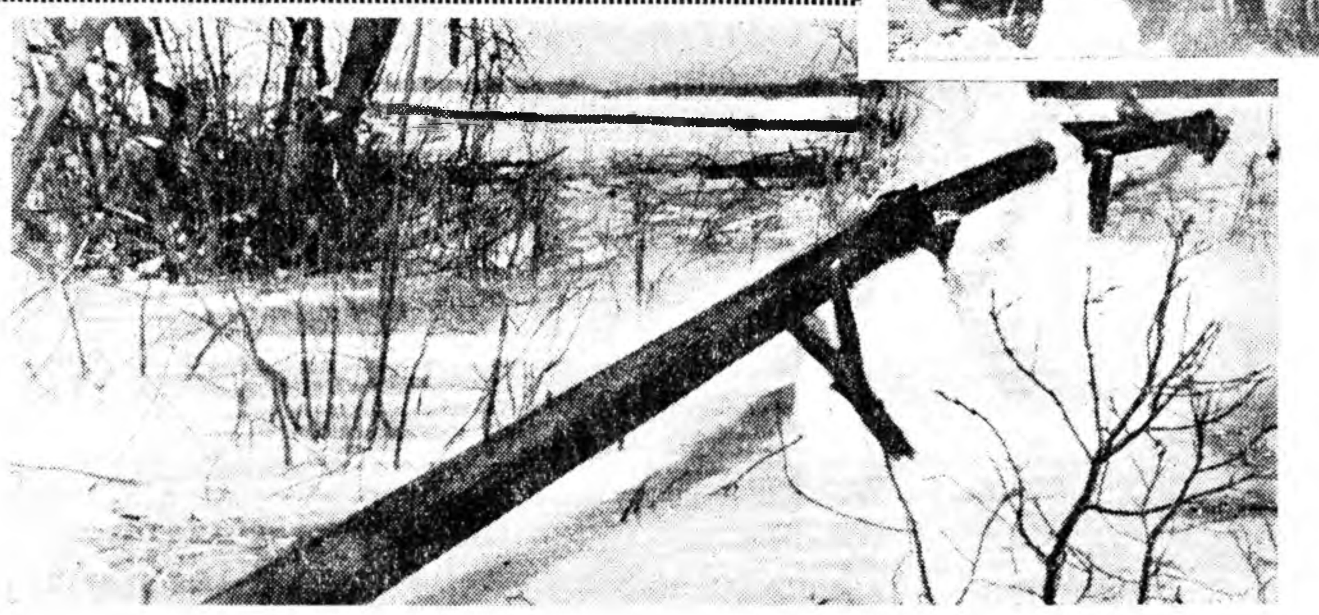
Мүнөө газар уһалха 100 гаран хүнһөө бүридэһэн 17 тусхай звено эмхидхэгдэбэ. Тэдэнэй дунда уһалууридa дүршэлтэй шадамар хүнүүд Тимофей Кузнецов, Илларион Пантелеев болон бусад оронхой. Мүн звено бүхэндэ шахуу хүдөө бэшэгшэдшье бии. Тэдэнэр таряалан, сабшалан хэр һайнаар уһалагдажа, звенонуудай ажалай ямараар эмхидхэгдэһэниие ходо хаража, дутагдалыень элирүүлэн, дары усадхаха хэмжээ абажа байна бшуу. Хэрбээ ямар нэгэн звенодо газарай ёһоор уһалагдаагүй гү, али ажалайнь эмхидхэлэй муу байгаа һаа, хүдөө бэшэгшэднай миин хараад һууха гүй, колхозой хүтэлбэрилэгшэдыешье һанаа амар байлгахагүй, сошордуу дохёо үгэжэ байхал. Энэмнай хамтын лэ хэрэгтэ ашатай туһатай байха. Тингэжэ ниитын хиналтын ашаар байгша ондо уһалха аргатайл һаань, гектаршье газар үлөөнгүй һайса ундалуулха арга олгогдохо ха юм.

Һаянай Хёлго гол дээрэ соолго гаргажа, тэндээ 2 булуур станци тодхоод, тошо халяажа захалаабди. Тус тустаа 250 метр утатай хоолойнуудаар уһан гаргагдажа, даб дээрэ 12 га газарта тошон халяагдаба.

Булуур станцинууд үдэр һунигүй хүдэлнэ.

А. Перелыгин,
Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Рассвет» колхозой главна агроном.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай үнэтэ үүсхэлые Хяагтын совхоздо һайшаан дэмжэбэ. Тус совхоз дотор уһалагдамаар 384 гектар газар бии юм.

Совхозой механизаторнууд Виктор Михайлович Немчинов Николай Ильич Корытов хоёр 250 метр утатай түмэр хоолойтой насосно станцяар кукурузын болон сабшалангай 200-гаад гектар газар Сүхэ голһоо уһалжа захалһаар үнинэй. Зураг дээрэ В. Немчинов насосно станцяар Нарин гэжэ ольтирог дээрэ кукурузын газар уһалжа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Хүдөө бэшэгшэдэй хиналта

«Газар уһалалгые олониитын хиналтада абаха» тухай Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Калининай нэрэмжэтэ колхозой хүдөө бэшэгшэдэй нэмэл ... удха намда, мелиоратор, илангаяа ойлгосотой.

... газар уһалагшад,—нэгэдэхи отделениин Дылык-Даржа ..., Цыден-Еши Батмаев, ... дахи отделениин Шойжо... Зандараев, Базар-Ханда ..., гурбадахи отделениин Дымбрыл Бадмацыренов, ... Нимаев гэгшэд—калининдай үүсхэлые һайшаан ... Газар уһалалгые олониитын хиналтада абабал, уһалагшадай ажал баһа хиналтада орохо болоно бшуу. Ингэжэ уһалагшадай ажал бүри ехэ аша үрэтэй болохо байна.

Газарай хүрьһэндэ шииг нойто бариха зорилгоор энэ жэлдэ тошон халяажа эхилээбди. Бүхыдөө гурбан миллион гаран кубометр тошон, тэрэ тоодо нэгэ миллиониинь искусственна аргаар халяагдаа. Суглуулагдаһан шииг нойтоёо гамтай зүбөөр, ашагтай һайнаар хэрэглэлгын түлөө имагтал газар уһалагша шармайн оролдохо байна бшуу. Тиимэһээ газар уһалагшад хүдөө бэшэгшэдэй постдо оролсожо, уһалууриие хинан шалгалсажа байхаар шиидэбэ.

Д. Дабаев,
Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Эрхирэгэй совхозой мелиоратор.

Нүхэр Отто ГРОТЕВОЛИИЕ үнэн зүрхэнһөө амаршална

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Германиин Социалис Нэгэдэмэл партиин Центральна Комитедэй политбюрогой гэшүүн, Германиин Демократическа Республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ, Германиин болон уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлгөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, немецкэ хүдэлмэришэн ангиин нэгэдэлэй түлөө тэмсэлэй нүхэд В. Пик болон В. Ульбрихтын үнэн сэхэ соратник, Германиин Социалис Нэгэдэмэл партиин һуури табигшадай нэгэн—Отто Гротеволиин 70 наha гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан үнэн зүрхэнһөө амаршална.

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет ... энхэ байхыень, үни удаан ... соо ажаһуухыень, Германиин ... үдалые зүбөөр шиидхэхын ... үлөө, ГДР-тэ социализм байгуулгын асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө, Советскэ Союзай болон немец арадуудай хоорондохи хэтэ мүнхэ, таһаршагүй хани барисаанай түлөө эсэсэ ... сашагүй тэмсэлдэнь Отто Гротевольдо шэнэ амжалтануудые хүсэнэ.

Эб найрамдалай, социализмын хэрэгүүдые, Советскэ Союзай болон немец арадуудай хоорондохи ... дүй ёһоной хани барисаае ... хүүлхэ хэрэгтэ нүхэр Отто Гротеволиин гайхамшагта га... тэмдэглэжэ, түрэһөөр дала наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум тэрэниие Ленинэй орденоор шагнаба.

(ТАСС).

СЕПГ-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Отто Гротеволь.

ТАСС-эй фото.

һүүлэй һонин

О. Гротевольдо Ленинэй орден барюулагдаа

БЕРЛИН, мартын 11. (ТАСС). Мүнөөдэр КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. И. Микоян СЕПГ-эй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Отто Гротевольдо Ленинэй орден барюулаа. Эб найрамдал болон социализмын хэрэг бэхижүүлгэдэ, совет болон немец арадуудай хоорондохи хани барисаа болон суг ажаллалгые бэхижүүлгэдэ элитэ ехэ габьяатай байһанайнгаа түлөө, түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнэй дашарамда О. Гротеволь Советскэ Союзай энэ дээдэ ехэ шагналда хүртэһэн байгаа.

ФИНЛЯНДИИН ПРЕЗИДЕНТ УРХО К. КЕККОНЕН ТАЛЛИН ЕРЭБЭ

ТАЛЛИН, мартын 11. (ТАСС). Мүнөөдэр эндэ Финляндиин президент Урхо К. Кекконен һамгантаяа ерэбэ. Эстониин ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй уряалаар ерэһэн хүндэтэ айлшан Совет Эстонидо гурбан үдэр байха юм.

Хэмжээн абтаа

„Хурьгадынь олooроо гарзална"

«Хурьгадынь олooроо гарзална» гэһэн нүхэр Зонхоевой бэшэг Онохойн совхозой хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Бэшэг соо заагдаһан дутагдалнууд хонишон нүхэд Ушаков, Спиридонов, Мижытов, Пахомов гэгшэдэй отаранuудта бии байгаа.

Ахалагша хонишод Ушаков, Спиридонов гэгшэд ажалһаа сүлөөлэгдэбэ. Хүдэлмэридөө харюусалгагүйгөөр хандажа, олон хурьга гарзалуулһанай түлөө Ушаков, Овчинников гэгшэд хуулиин харюусалгада хабаадуулагдахань. Дурсагдаһан отаранuудта ондоо хонишод эльгээгдэжэ, тэндэхи ажал хүдэлмэринь эли бодо һайжаруулагдаа. Хурьгадшье гарзалхаяа болинхой. Малшадай ажалые хинан шалгаха хэрэгтэ хайхарамжагүйгөөр хандаһанай түлөө главна зоотехник нүхэр Мильгунов, главна ветврач нүхэр Гришанов хоёрто шанга һануулга хэгдэбэ,—гээд Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин начальнигай орлогшо нүхэр Санжимитыпов мэдээсэбэ.

Коммунис ажалай бригадын нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысэжэ байһан Анас Колимулинай бригада январь, февраль соо бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаа. Тус бригадынхид Шулуутайн леспромхозой бага комплексно бригаданuудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ, абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Ажалай эршэ һуладанагүй

Январь соо 1320 кубометр модо бэлэдхэхэ даабаряа 1700 кубометр хүргөө, хүн бүхэнэй ажалай бүтээсэ (нормонь 15 кубометр) 19,5 кубометртэ хүргэгдэһэн байна. Мүн февралиин даабари холо үлүүлэн дүүргэгдээ.

Хандагатайн леспромхозой мэдээжэ бригадир А. П. Кудряшовой үүсхэлые дэмжэһэн тус бригадынхид «ТДТ-40» тракторaар ехэ бүтээсэ түйлана. Тус бригадынхид ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэн, март һарада баһал амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ байна.

А. Дмитриев.

США-гай правительствада Совет правительствын барюулһан ното

Мартын 11-дэ СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй Министрэй орлогшо В. С. Семенов СССР-тэхи США-гай хэрэгүүдтэ этигэмжэтэ У. Дж. Стэссэл гэгшэтэй уулзажа, тэрээндэ ното барюулһан байгаа. Тэрээн соо юун гэжэ хэлэгдэнэб гэхэдэ, Варшавска договорто хабаадагша гүрэн болохо Германиин Демократическа Республикын газар уһанай ойроо хүртэшэгүй байлгада харша аюулта ябуулгануудые Америкын сэрэгэй засагаархинай хэжэ байһан тухай Совет правительство богонихон сагай хугасаа соо Америкын Холбоото Штадуудай правительствын анхарал хоёр дахин хандуулха баатай болоо.

Энэ оной мартын 10-да Германиин Демократическа Республикын агаарай хилэ худар Хельмштедтэ город шадар Германиин Федеративна Республика тээһээ «РБ-66» түхэлэй американска реактивна сэрэгэй самолёт нэбтэрэн оробо гэжэ ното соо хэлэгдэнэ. Газарта бууха тухай захиралтые хилэ эбдэгшэ самолёдой дүүргээгүй байһан дээрэһээ, ГДР-эй зохихо органуудай зүбшөөлтэй байһан Соведэй зэбсэгтэ хүсэнүүд шухала хэмжээ абаһан байгаа. Хилэ эбдэгшэ самолет ГДР-эй газар дээрэ Гарделеген хотоһоо зүүн хойгуур унаба.

Мүрдэлгэ хээд үзэхэдэ, тэрэ самолёт сэрэгэй тагнуул хэхэ гэһэн тусхай зорилгоор, ГДР-эй газар нютаг худар нэбтэрэн ороһониинь элирээ.

Ондоо гүрэнэй хилэ худар дайсан харша зорилготойгоор США-гай сэрэгэй самолёдуудай нэбтэрэн ородогые уласхоорондын шахардуу шанга байдалые һулаарууулха болон гүрэнүүдэй бэе бэедээ этигэхэ найдабариие бэхижүүлхын тулада яабашье таарахагүй ябадал болоно гэжэ ното соо тэмдэглэгдэнэ. Тад һөөргэ, Америкын сэрэгэй засагаархинай нимэрхүү ябуулганuудые уласхоорондын оршон байдал шангадуулха гэһэн гансал тиимэ ааша болоно гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

Америкын сэрэгэй засагаархинай зорюута нимэ ааша гаргадаг, мүн Советскэ Союзай болон бэшэшье социалис оронуудай хилэ зүбшэн США-гай агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй самолёдуудай ядерна буу зэбсэг тээгээд саг үргэлжэ ниидэһээр байһан дээрэһээ, мүн тэрэшэлэн СССР-тэй договортой Социалис гүрэнүүдэй хилэнүүдые Америкын самолёдуудай эбдэһэн ушарнуудай дахин дабтагдажа байһан дээрэһээ, совет хилэнүүдые болон мантан хани холбоотой гүрэнүүдэй хилэнүүдые гадаадын сэрэгэй авиациин эдэхэ ямаршье ушар ябадалые һаатуулха гэһэн захиралта дахинаа лаблагдаа гэжэ совет правительство уридшалан һануулха баатай болоно гэжэ дам саашаа ното соо заагдана.

Аюулгүй байдал хангахын түлөө Соведэй агаарай сэрэгүүдэй хүсэнүүдэй харюусалгатай байһан газар нютагта НАТО-да ородог оронуудай сэрэгэй самолёдуудай нэбтэрэн ороод, тэдэнэй газарта бууха тухай захиралта дүүргээгүй байгаа һаань, оборонын али бүхы шухала зэбсэгүүдые хэрэглэжэ, тэдэниие үгы хэхэ.

Амгалан тайбан байхын зорилгоор, энээнһээ хойшодоо тингэжэ хилэ эбдэхэ, аюултай ушарнуудай дахин дабтагдахагүйн тулада Америкын Холбоото Штадуудай правительство зохихо хэмжээ абаха бэзэ гэжэ СССР-эй правительство хүлеэнэ.

ХҮДӨӨ АЖАХЫДА—УНИВЕРСАЛЬНА ТЕХНИКЭ

А. ФИЛИППОВ,
хүдөө ажахые оньһожоруулха бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институдай директор

Хими үргэнөөр хэрэглэжэ, ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые бүхы хэмжээгээр оньһожоруулха гээшэ хүдөө ажахые түргөөр хүгжөөхэ, таряан ажал ба мал ажалые ашаг ехэтэй болгохо гол үндэһэ һуури болоно. Мүнөөшье СССР-эй хүдөө ажахы оньһото техникэ хэрэглэхэ талаар онсо шалгаранхай. Гансахан 1963 ондо колхоз болон совхозууд 238 мянган трактор, таряа хуряадаг 77 мянган комбайн, бусад техникэ абаһан байна. Ажал ехэтэй хүдэлмэриие эмхитэй һайнаар оньһожоруулан, Российн Федерациин түрүү ажахынуудта нэгэ центнер ороохо ургуулан абалгада оройдоо 40—50 минута гаргашалагдана. Энээниие Америкын Холбоото Штадуудай түрүү ажахынуудайхитай жэшэхэдэ, бүри һайн үрэ дүн болоно. Таряан ажалай гол хүдэлмэринүүд оньһожоруулагдабашье, бүтээсэ багатай машинануудаар гү, али оройдоо бар хүсөөр хэгдэдэг ажал үшөөл бии байһаар.

Хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэринүүдые комплексноор, бүхыдэнь оньһожоруулха ямар арга зам бии гээшэб? Хүдөө ажахын машина бүтээлгэдэ техническэ дэбжэлтэ туйлаха талаар ямар гол хараа шэглэлнүүд бии гээшэб? Эдэ асуудалнуудта харюусахыень АПН-эй корреспондент хүдөө ажахые оньһожоруулха Бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институдай директор Александр Филипповта хандаһан байна.

— Бидэнэр үсөөхэн машинаар ехэ хэмжээнэй ажал, олон ондоо хүдэлмэри, мүн хүдэлмэри бүхэниие һайн шанартайгаар дүүргэхые оролдонобди,— гээд тэрэ хөөрэжэ эхилбэ. — Энэ зорилго бэелүүлгэдэ хэдэн ондоо замаар дабшажа болохо юм. Теэд тэдэнэй аша үрэ ехэтэй хоёр арга зам тухай тогтон хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Нэгэтэхеэр, хүдөө ажахын машинануудые элдэб олон ажал хэдэг ба тэдэнэй гол детальнуудые бэе бэедээ таарадаг болгохо. Хоёрдохёор, тэдэ машинануудай ябасые түргэдхэлгэ болоно.

Мүнөө оронойнмнай хүдөө ажахыда тон олон ондоо түхэлэй техникэ хэрэглэгдэнэ гээшэ. Теэд тэдээн сооһоо транспортна машина, тракторнуудһаа бэшэниинь жэл соо оройдоо 20—30 үдэрһөө дээшэ хэрэглэгдэнэгүй, миил хэбтэнэ. Хартаабха, рассада һуулгадаг, бусад машинанууд жэл соо бүришье һаа багаар—5—10 үдэрһөө дээшэ хэрэглэгдэнэгүй. Гадна ургамал бүхэндэ тусхай машина зохёон бүтээхэ гэһэн һанамжа, һэдэлгэнүүд мүнөөшье болотор бии юм. Гэхэтэй хамта, ажахы бүхэндэ олон ондоо ургамалнууд таригдана, газарынь ондо ондоо саг болзорто хахалагдана, ургасань хуряагдана. Тиимэһээ олон ондоо түхэлэй машинануудые универсальна машина һэлгэжэ шадаха болоно бшуу.

Научно-шэнжэлэлгын, туршалгын хүдэлмэри ябуулһанай ашаар хэдэн универсальна машина зохёон бүтээхэ арга олдоһон байна. Жэшээнь, түргөөр абтадаг оньһон түхеэрэлгэтэй универсальна рама зохёогдоо. Тэрэ рама газар хахалхаһаа бэшэ, ороoһо таряа болон кукуруза хуряалгын бүхы хүдэлмэри дүүргэжэ шадаха юм. Оронойнгоо тракторна бүхы паркын дүрбэнэй нэгэхэншье хубиие имэ машинаар хүдэлгэдэг болгоо һаа, ажалай бүтээсые ехээр дээшэлүүлхэһээ гадна, 800 мянган тонно металл арьбалха арга олгохо байна.

Навесной культиваторнууд кукуруза болон наран сэсэгэй зурууд хоорондын элдүүрилгэдэ хэрэглэгдэнэ. Хабарай тарилгын урда тээ таряанай бүхы газарта шииг пойто бариха хүдэлмэридэ эндоо культиватор хэрэглэгдэдэг байһан. Мүнөө тиимэ өрөө бэшэ оньһон түхеэрэлгэ зохёогдоо. Тэрэнэй ашаар культиватор зурууд хоорондын, мүн поливе бүхыдэнь нэгэ жэгдээр элдүүрилхэ хүдэлмэридэ тааруулагдаха юм.

Гуша гаран ондоо маркын сеялканууд бүтээгдэнэ. Тэдэнь бултадаа үрэһэ хаяха нэгэл түхэлэй аппарадтай, стандартна хоёр дисктэй, сошнигтай юм. Навесной, мүн тракторта шагтагалхашье универсальна сеялкэ бүтээжэ болохо байна.

Ороoһото ургамалнуудые комбайнаар хуряалгада олон дутагдал бии. Гэбэшье үнөө хэдэн жэлэй туршада комбайнаар хуряалгада ехэ хубилалта болохогүй янзатай. Юуб гэхэдэ, ороoһото ургамалнуудые хуряадаг комбайнуудые универсальна болгохо оньһон түхеэрэлгэнүүд хэгдэжэ, кукуруза, бобово, крупа болон тоһото ургамалнуудые хуряалсадаг болгожо байбашье һаа, таряанай һолоомо суглуулан абаха хүдэлмэриие оньһожоруулха талаар тон шухала асуудал шиидхэгдээдүй байһаар.

Трактораар ашаа зөөлгэ хүдөө ажахыда туйлай ехэ удха шанартай. Ушар иимэһээ бидэнэр тракторна прицепүүдые элдэб ажалда хэрэглэгдэмээр нэгэ түхэлэй болгохоор хараалнайди. Хүдөө ажахыда хэрэглэгдэдэг прицеп хоёр голтой байха ёһотой гэжэ манай институт тоолоно. Тиимэ прицеп нэгэ голтой прицепһээ һураггүй һайн, тэрэниие тракторта, мүн автомашинадашье шагтагалаад, ашаа зөөлгэ дээрэ түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэхэ арга олгоно. Сэгшадаа хүдөө ажахыда бүри үргэнөөр хэрэглэгдэхэ автотракторна тусхай прицеп бии болгохо хэрэгтэй.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие комплексноор оньһожоруулга хадаа автомашина ба тракторнуудай наркые нилээд ехээр үргэдхэхэ эрилтэ табина. Гэбэшье машинануудай маркые хубилган, тэдэниие универсальна болгоһонһоо металлай гаргашые 20—30 процентээр доошолуулха арга олдохо юм. Шэгнүүрыень хүндэ болгонгүйгөөр тракторнуудай ябасые түргэдхэхэдэ, металл арьбалагдахаһаа гадна, ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Тракторнуудые түргөөр ябадаг болгохын тула манай институт бага бэшэ ажал хээ. Орон доторнай эгээл үргэнөөр хэрэглэгдэдэг, 1,4 тоннын колесно трактор, 3 тоннын гусеничнэ трактор хүдөө ажахын бүхы шахуу хүдэлмэри дүүргэдэг гээшэ. Манай институт заводтой хамта хүдэлмэрилжэ, 1,4 тоннын колесно тракторай хүсые 37-һоо 50 мориной хүсэн хүрэтэр, 3 тоннын тракторайхиие—54-һөө 75 мориной хүсэн хүрэтэр дээшэлүүлжэ шадаа. Иимэ хубилалта хээд байхада, колесно трактораар хэгдэдэг хүдэлмэридэ ажалай бүтээсэ 19 процент, гусеничнэ тракторайхида—31 процент дээшэлһэн байна. 1960 онһоо манай промышленность час соо 6—9 километр түргөөр ябадаг тракторнуудые гаргажа эхилээ. Энэ манай тракторнуудые түргөөр ябуулдаг болгохо талаар хэгдэжэ байһан хүдэлмэриин түрүүшын алхам болоно. Хүдөө ажахын олохон хүдэлмэринүүдые яһала түргөөр ябадаг техникээр дүүргэжэ болохо байһаниие үйлэдбэриин бодото байдал гэршэлэн харуулаа. Тиимэһээ бүри түргөөр ябадаг тракторнууд гаргагдадаг болохоор хараалагдана. Тиигэхэ зуураа, колесно тракторнуудые 80 мориной, гусеничнэ тракторнуудые 150 мориной хүсэтэйгөөр гаргаха. Тиимэ тракторнуудай макет зохёогдонхой. Тэдэнэй арга боломжонуудые тодорхойлхо зорилгоор хүдөө ажахын элдэб ажал дээрэ туршалга хэгдэжэ байна.

Түрүүшын макет-тракторнуудай туршалгаяа гаража дүүрээд, конструкторнуудай табиһан зорилгодоо хүрэһэн хойно тиимэ машинанууд промышленна үйлэдбэридэ үгтэхэ юм.

(АПН).

КОММУНИС НЭРЭ... ОЛОШОРНО

Хэдыхэн жэлэй саада тээ Галуута Нуурай шахтануудта коммунис ажалай түлөө мүрысөөн ошотон хүгжэжэ, үргэн далайсатайгаар дэлгэржэ эхилһэн юм. Тэрэ үеһөө хойшо шахтёрнуудай дунда коммунис ажалай ударнигууд олошоржо эхилээ бэлэй.

Мүнөө эндэмнай ганса нэгэн хүдэлмэришэн бэшэ, харин хэдэ хэдэн коллективүүд коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэ зүүжэ ябана. Тэдээнэй тоодо Галуута Нуурай шахтоуп ленидэ алдар нэрээрээ суурхаһан коммунист Харитон Кусраевай, Яков Ткачугай хүтэлбэрилдэг проходчигуудай бригаданууд, А. Мариевай, В. Ивановой, С. Шевченкын, Г. Брылевой, Н. Балалаешниковай, экскаваторнуудай экипажнууд, В. Свинкинэй хүтэлбэрилдэг ЦЭММ-эй электро-хабсаралгын цех ороно. Тобшолон хэлэбэл, хамта дээрээ мүнөө арбаад коллективүүд болон бригаданууд коммунис ажалай алдар нэрэдэ хүртэнхэй. Эдэ коллективүүдтэ хэдэн зуугаад хүдэлмэришэд, технигүүд, алба хаагшад хүдэлмэрилхэ зуураа, коммунис ажалай үльгэр жэшээ харуулхаһаа гадна, коммунис ёһоор өөһэдынгөө ажабайдалые зохёоно.

Онсолон тэмдэглэмээр юумэн гэхэдэ, бишыхан коллектив, бригадануудһаа гадна, томо томо коллективүүд болон предприятинууд коммунис мүрысөөндэ хабаадалсана бшуу. Тэдэнэр бултадаа—нээмэл аргаар хүдэлмэрилдэг участок, электромеханическа мастерской, автобаза, шахтануудтахи хэдэн участогууд—абаһан уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ хододоо эрхимлэн ябалсадаг юм. Эндэ нэгэ багахан жэшээ харуулая. Коммунист Геннадий Яковлевич Шубинай хүтэлбэрилдэг нээмэл аргаар нүүрһэ абадаг участок үнгэрһэн жэлдэ даабариһаа гадуур 70446 тонно шулуу нүүрһэ малтажа, ажалай ехэхэн амжалта туйлаһан байна. Мүн автобазын коллектив нёдондо жэлэйнгээ түсэб 38 үдэрөөр уридшалан дүүргээд, 431 мянган тонно ашаа даабариһаа үлүү зөөһэн байха юм. Мүнөөшье жэлдэ тус коллективүүд амжалтатайгаар ажаллаһаар.

Ондоо нэгэ һайшаалтай шухала юумэн гэбэл, коммунис мүрысөөндэ хабаадагшадай олонхинь моральна кодексын эрилтэнүүдэй ёһоор ажабайдалаа зохёоно, ажаһуудалаа шэнэдхэн хубилгана.

Тиигэжэ тэдэнэр ажал хэрэгтээ, нүхэдтөө, гэр бүлэдөө, һуралсалдаа, нийтынгээ даабаридашье бүхы һайн һайхан һанал бодолоо зорюулан, али болохо еҳэшье, багашье юумэндэ бодотол коммунис ёһоор хандадаг заншалтай болонхой. Тэдэнэй олонхинь ажал хүдэлмэреэ улам саашадань һайжаруулхын түлөө тэмсэхэһээ гадна, өөһэдынгөө эрдэм мэргэжэлые дээшэлүүлхын тула оролдожо, городой үдэшын һургуулида, техникумүүд болон дээдэ... нуудта амжалтатайгаар ...

№ 2/5 шахтын Х. Д. ... даадаг проходческо бригад... лектив өөрынгөө шеф... дунда һургуулиин 9-дэхи ... сые, мүн Анатолий Кукти... бэрилдэг комсомол-за... бригада найман жэлэй һ... 8-дахи «б» классые шеф... һурагшадай, тэдэнэй ... дунда бага бэшэ хүмүүж... дэлмэри ябуулна. Тус ша... няк коммунист А. П. Его... тын дунда һургуулиин са... футбольно секцинүүдые, ... робченко найман жэлэй һ... фотокружок эрхилнэ. Эдэ ... баримтанууд шахтёрнуудай ... коммунис ажабайдалай ... лые харуулна бэшэ аал.

Галуута Нуурай шахт... ниин предприятинуудаар ... хүүд болон участогууд, ... гаданууд, хамта дээрээ ... гаран хүдэлмэришэд, техн... ба хаагшад коммунис ажал... зэргэтэй болохын түлөө ... тэмсэнэ. Мүнөө 90 гаран ... ришэд, инженер, технигү... алба хаагшад коммунис ... ударнигай нэрэ зэргэтэй... нэр үндэр бүтээсэтэ ажал... гарна. Жэшээнь 7/8 шахты... харченко, Г. Д. Тучинова... проходческо бригадануу... гайнгаа дунда дэлгэрһэн ... мүрысөөндэ эрхимлэнэ. ... рүү хүнүүдэй шэн зоригто ... рэгээр тус шахтын дүрбэ... тогай коллектив февраль ... үйлэдбэриин түсэб 5 үдэр... дүүргэжэ шадаа.

Тиихэтэй хамта коммунис... түлөө дэлгэрһэн мүрысөө... бэрилхэ хэрэгтэ зарим тэ... дундануудай байһаниие с... дэглэхэ хэрэгтэй. Энээн ту... луута Нуурай шахтоуп... коммунис ажалай ударнигу... хан болоһон зүблөөн дээрэ ... лэгдээ. Тодорхойлбол, му... хабаадагшадай зариманда... гомторгүй яаралтайгаар эн... нэрэ зэргэ олгогдоод, удаа... лонгүй тэдэнэр тухайгаа ма... хидаг ябадал үзэгдэдэг бай... зүблөөн дээрэ коммунис ажа... лөө дэлгэрһэн мүрысөөе са... эмхитэй зохидоор хүтэлбэри... гэн далайсатай болгохо, ... долоон жэлэй зургаадахи жэ... һан социалис уялгануудаа ... түрэтэйгөөр дүүргэхын ту... тоуправлениин бүхы ажалша... сүүлхэ тушаа шиидхэбэри... лүгаар абтаһан байха юм.

Ц. БАЛД...
Гусиноозерск город.

Хайран тэжээлынь дэмы хосорно

Үбэлэй сагта малые һайнаар эдеэлүүлжэ байгаагүйдэ ашаг шэмэнь хаанаһаа дээшэлхэб даа. Хориин управлениин «Первомайский» совхозой ажал дээрэһээ харахада, эгээл имэ ушар үзэгдэнэ. Үнгэрһэн хоёр һарын туршада тус совхоз гүрэндэ һү т паaха түсэбөө 41,6 процент дүүргээ. Һаалиин зарим гүүртэнүүдтэнь тон бага һүн һаагдана. Жэшээлхэдэ, 2-дохи, 5-дахи фермын һаалишад кварталайнгаа даабари оройдоол 38—40 процент болгоо. Тиихэдэ 4-дэхи фермэ үдэр бүхэндэ үнеэн бүриһөө оройдоол 3,5 килограмм һү һаана. Энэ гүүртын һаалишад Т. Мякотина, А. Барахаева, Д. Матвеева, П. Зуева гэгшэд үнеэн бүриһөө 1,5—2,5 килограмм һү һаадаг. Имэрхүү байдал бусадшье гүүртэнүүдтэ үзэгдэдэг болонхой.

Шалтагааниинь юуб? Һаалиин гүүртэнүүдтэ үнеэд муугаар эдеэлүүлэгдэнэ. Үбһэ тэжээлынь малай хүл доогуур тараагдажа үгтэдэг. Тиигэжэ нилээд ехэ тэжээлынь үригдэнэ. Малдань элбэг тэжээл бэлдэгдэжэ абтаагүй. Теэд тэрэнь гамтайгаар гаргашалагдаха, хобоо хөбто соогуур тараагдахын оронда ингэжэ үригдэнэ. Гүүртэдэ бэлдэгдэжэ абтаһан һолоомон баһал хайша хэрэгээр, бүйлүүлагдангүйгөөр малда эдюулэгдэдэгынь гэмнэлтэй. Һаалиин гүүртэнүүдтэ бүдүүн тэжээл бүйлүүлагдаха аргатай. Зарим фермэнүүдтэ һайн түхеэрэлгэ байгаад, мууса хэрэглэгдэнэ. Совхозой 4-дэхи фермын һаалиин гүүртэдэ һолоомо бүйлүүлдаг томо хайрсаг бэлэдхэгдэһэн аад, орхигдоноо.

Фермын зоотехник нүхэр Бадуев гүүртын ажалда багаар анхарна. Һү һаалгые хинан шалгаха, ажалыень зүбөөр эмхидхэлсэхэ уялгаяа дүүргэнэгүй. Зоотехническэ заабариин наринаар сахигдадаггүйһөө боложо, зарим үнеэд сагһаа урид шэргэгдэшэнэ. Шэнэ гунжад олоор тугаллаа. Тиимэ үнеэд үдэрэй гурба дахин һаагдаха байгаад, ямаршье хэмжээн абтанагүй.

Энээнһээ гадна, совхозой дирекци, партийна комитет гүүртэ бүхэндэ, һаалишан бүхэндэ 10 хоногой даалгабари үгэжэ байха аад, ямаршье хүдэлмэри ябуулнагүй. Ажалай дүн согсологдоногүй. Һаалишадһаа асуухада, гүүртынгөө хэды һү һааһые мэдэнэгүй.

«Дайшалхы хуудаһан», «Сахилгаан» газетэ гаргагдажа, түрүүшүүлэй дүй дүршэл харуулагдаха, хойрог ябадалтан шүүмжэлэгдэхэ байгаа. Гэбэшье энэ талаар юуншье хэгдэдэггүйнь гайхалтай.

Үнөө юун хэлэгдэхэб гэхэдэ, һаамхай үнеэд, хашарагууд саг соогоо үрэжүүлэгдэнэгүй. Бухыдоо тус совхоздо 267 үнеэн тугаллаһаи. Тэдэнэйнь 74 толгойнь ороондо оруулагдаа. Үрэжүүлгын пунктнууд совхозой гурбан фермын алиндаиьшье хүдэлнэгүй.

Р. Цымпилов,
манай штатнабэшэ корр.

ЧЕЛЯБИНСКА ОБЛАСТЬ. Миассе городтохи Ураалай автомобильна заводой хүдэлмэришэд оронойнгоо арадай ажахыда хэрэглэгдэхэ ашаанай автомашинануудые олоор гаргана. Зураг дээрэ: «Ураал-375» маркын автомашинанууд хэрэглэгшэдтээ эльгээгдэхэеэ түмэр замай платформануудта ашаалагдажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Хандагатайнхид түрүүлһээр

«ТДТ-75», «С-100» маркын тракторнуудаар 2000 кубометр, «ТДТ-40» маркын трактораар 1500 кубометр модо һара бүхэндэ бэлдэхын түлөө Хандагатайн леспромхозой бага комплексно бригадын бригадир нүхэр А. Н. Кудряшовой үүсхэлээр дэлгэрһэн социалис мүрысөөн үргэлжэлһөөр. Февраль һарын дүнгөөр 8 бригада уялгануудаа дүүргэжэ, тус тустаа 2000 кубометрһээ бага бэшэ модо бэлдэһэн байна. Тиихэдэ 11 бригада түрүүшүүлһээ ехээр гээгдээгүй.

Хамта дээрээ «Забайкаллес» комбинадай 63 бага комплексно бригаданууд февраль һарада тус тустаа 1500 кубометрһээ дээшэ модо бэлдэһэн байгаа.

Бага комплексно бригадануудай мүрысөөндэ Хандагатайн леспромхозойхид түрүүлһээр. Эндэхи 34 бригадануудай 6-ниинь 2000 кубометрһээ, 12 бригаданууд—1500 кубометрһээ үлүү модо бэлдэжэ буулгаа. Тэрэшэлэн Баргажанай леспромхозойхид үнгэрһэн һарада муу бэшээр ажаллажа гараа. Хоёр бригада 2000—2000 кубометр, 8 бригада—1500 кубометр модо бэлдэһэн байна. Мүн Шулуутайн леспромхозой бага комплексно бригаданууд ажалайнгаа эршэ шангадхана.

Гэхэтэй хамта зарим леспромхозуудта, жэшээлхэдэ, Хүрбын, Хандагайн, Хориин, Ардасаанай леспромхозуудай бага комплексно бригадануудай дунда мүрысөөн һулаар эмхидхэгдэнхэй. 1500 кубометр модо бэлдэһэн нэгэншье бригада эндэ байхагүй.

Эдэ леспромхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна, профсоюзна организацинууд бага комплексно бригадануудай хүдэлмэридэ бодотоор туһалха, үндэр бүтээсэ туйлаха арга боломжонуудые олгохо зэргэтэй.

Хандагатайн леспромхозой нүхэр Кудряшовой хүтэлбэрилдэг бага комплексно бригадада эмхидхэгдэһэн түрүү дүй дүршэлэй һургуули хүдэлжэ эхилэнхэй. Мүнөө эндэ хоёр бригада (Хориин, Шулуутайн леспромхозуудһаа) һуралсана. Нүхэр Кудряшовой дүй дүршэл хэрэглэхын тула эндэ ерэжэ хаража, ойлгожо байгаад хүдэлхэдөө, эдэ бригадынхид һуралсалайнгаа хоёрдохи үдэртэ тус тустаа 100—100 кубометр модо бэлдэжэ, багшынгаа бригадын хүдэлмэриин хэмжээндэ хүрэбэ.

Имэ ха юм дүй дүршэлөө халан абалсажа ажаллахада.

Е. Михайлова.

„Дүлэтэ мэргэнэй" дэлисэ

(ЗУРАГЛАЛ)

Тэнгэри зүүн урдаһаа һаял туяархадажа, нойрһоо һэриһэн Тоорo нютаг сэдьхэлээ ханаһан хүндэл намдуун тэнюун янзатай. Үнэгэнэй харанхын үеэр һүүлшынгээ хүсэ зангидан, аргаа барагдахадаа, Саянай хормойгоор ганирһан хүйтэн хабарай амисхаалда диилдэ диилдэһээр һуларна.

Эгээл энэ үедэ нютагайнь хэды эртэшэ айл бодонхой. Бүхэли наһаараа харанхы бүрэнхыгөөр бодожо һурашаһан Сымжит хээтэйшье гэртэхи, газаахяа дууһан хам гүүлжэрхёод, улаан шарахан сайгаа амталан һоросогоожо, баярай ульһаар үлэ мэдэг миһэлзэн, һонирхолтой бодолдо эзэлэгдээд һуугаа һэн. Юуб гэхэдэ, колхозойнгоо үнеэдые даажа, һү һаали, сагаан эдеэ билтарүүлжэ эхилһээр арбан зургаадахи жэлээ гэшхээд, энэ юрэ бусын туналаг сэлгеэн үглөөгүүр ажалайнгаа замые эхинһээнь адаг хүрэтэр альган дээрээ тобойсо харалһандал бодожо байгаа бшуу. Табатай-зургаатайхан байхадаа, эжынгээ заабаряар гүрүүшынхеэ үнеэ һааһаниинь, балсагар ута хүхэнүүдыень табан хурсаханаараа шадал мэдүүлэн бажуугаад, хамар дээрээ хүлэриэтэрөө шоборһониинь, һүн эдеэнэй «шардшард» гэһээр шаажалһан хүнэг руу хөөһэтэн ороһониинь илангаяа һэнороор һанагдаба...

Боргожожо эхилһэн басагаханайнгаа хүлһые хамсынгаа үзүүрээр аршахадаад: «ялагаа шэртэһэн юм, басагамни, хоёр гараа ээлжэлүүлэн, абьяастай даастайханаар хаялуулалза, «Дүрбэн галуун дүүеэд ерэбэ, дүлэтэ мэргэн тодоод абабал» гээд, үнеэ һаахадаа бэрхэ, хараа бараагаа харуулхагүй басагад, бэреэдые магтан хэлсэдэг юм. Залхуурха гээшые оглолон мэдэнгүй, ажалдаа шунан ороод ябабал, ёһотой дүлэтэ мэргэн гүүлжэншье магадгүй, басагамни» гэжэ хайрата эхынгээ хэлэһые мартадаггүй.

Анха түрүүн хүнэг барижа, хамтын үнеэдэй дэлэн шоторжо эхилһээр мүнөө хүрэтэр зургаа мянга шахуу үдэрөө үнгэргэбэ. Сымжит Гонгоровна алтан Мундаргын оройгоор ангир шара наранай дэгдэн мандахые зургаа мянгадахяа үгтан хараха, ажалай шэнэ үдэртэ шунан орохо гэжэ байна бшуу.

Хүдөө ажахые эрид түргэн хүгжөөхэ тухай партиингаа февралиин Пленумэй түүхэтэ ехэ хуралдаанай шиидхэбэридэ харюу болгон, үнеэдээ һураггүй һайнаар, тэжээлээ зүбөөр бүйлүүлжэ эдеэлүүлдэг, үдэрэй гурба дахин һаадаг болоод, бүрил сүлөө забдагүй ха. Нёдондоной энэ үеынхитэй жэшэбэл, фермэдэмнай мүнөө 130 центнерээр ехэ һүн һаагдаа гээд һанахадаа, Сымжит баярлахын оронда шүдөө зуужа, «юрэдөө һайн һайн гэхэ юумэн үгыл ха юм. Үнөөл һайса ажаллажа шаданагүйбди» гээд бодолгото болобо.

«Хоёр шэхэнһээ хойшо гарабал хоол» гэлсэдэгтэл, һолоомые һолоомо зандань малда хаяжа үгэгшэ һэн. Харин мүнөө тэрэнээ аятайгаар дэбтээнэ, мочевинэ үшөө холинобди. Ингэжэ һүнэй гараса эли бодо дээшэлнэ бшуу. Үнеэн бүридэ 2 килограмм үбһэ, 10 килограмм силос, һүнэй литр бүхэндэнь 150 грамм талха таряанай зүйл үгтэнэл гээшэ. «Эрхимэйм үнеэдһээ арба гаран литр, адагайхиhaам хоёр-гурбан литр һүн гарана. Һаамхай 12 үнеэнһээ үдэртөө ная шахуу литр һүн һаагдана. Юрэдөө булта жэгдэ ехэ һүтэй аад, үсөөхэн үнеэдые баряа һаа дээрэл байгаа даа гэжэ үхибүүншье хүрэтэрөө мэдэхэ болоһон байна. Эбэртэй, дэлэнтэйл һаа үнеэд гээд ябаа ха юмбиди. Оройдоо гурба-дүрбэн литр һү гарадаг үнеэд гаргашаяа оройдооншье харюулнагүй. Үнеэдэй үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриин биратайгаар ябуулагдаагүйнхи болоно хаш. Алдуугаа одоол ойлгобо хэбэртэйбди. Тоһолиг, һүтэй үүлтэрэй үнеэдгэй болохо тэмсэлдэ мэргэжэлтэдтэеэ булта, гарта һабартаараа орон, тиигээгүйдэ олзомнайшье нэмэхэгүй гэжэ һая суглаанда «яһа харюулан» хэлсэбэ гэшэбди» гээд Сымжит саашань бодомжолно.

Тэжээлэн элдэб олон зүйлнүүдһээ бүридэдэг хэмэл һүнэй нарай малда, тугалда ехэл туһатай байһанда энэ суута һаалишан этигэнхэй. Тиигээдшье һайн һүн алмагдажа, гүрэндэ һүн горитойгоор худалдагдана. Фермэдэнь үдэр бүри 80 литр хэмэл һүн бэлдэгдэнэ бшуу. Зарим жэлдэ нэгэ үнеэнһээ хоёр тугал абажа түлжүүлдэг дүршэлтэй болоһон Сымжит Гонгоровнагай тугалнууд энэ хэмэл һүндэ угаа дуратай. Иимэ һү дура зоргоорнь уулгаа һаа, уужал уужал байха. Шэгнүүрынь сүүдхэдээ 700—800 грамм хүрэтэр нэмэдэг юм. Гарамсаараа уурагаа һайса хүхэһэн, хэмэл һү, бусад шэмэтэ һайн тэжээл дутамаггүйгөөр эдиһэн, эрхи харууһанда ябаһан шэлэгдэмэл тугалнууд хожомоо һайн үнеэд болонгүй яахаб даа гэжэ Сымжит нүхэдтөө хэлэдэгээ эзэлүүдгүй һанаандаа оруулба.

«Фермэдэмнай хамта 151 үнеэн бии байна. Эдэнэймнай 77-ниинь һаамхай. Үдэр бүри 400-гаад литр һүн фермэдэ хамтадаа һаагдана. Һүүлэй хэдыхэн үдэрэй туршада бултадаа абаалтайханаар ажаллаһамнай ушартайл байшоо. Гушаад литр һүн ехээр һаагдадаг болобо. Һүнэй тоһолиг 3,7 процент хүргэбэ хабди гэжэ Сымжидтэ һайса мэдээжэ ха юм.

Һүнэй түлөө тэмсэлдэ абьяастайгаар оролсоһон, харанхыһаа харанхы болотор үдэр бүхэндэ ажаллахадаа багаханшье гажарха зүрхэсэхэеэ болиһон, 40-өөд градусай хүйтэндэ малгайгаа шэгэбшэлэнгүйгөөр, улаан гараараа бүхэли үдэр ябахадаа һанаандаашье оруулхагүй энэ эхэнэр ганса өөрынгөө түлөө бэшэ, харин бүхы колхозойнгоо түлөө һанаагаа табина.

Улзажа хөөрэлдэхэдэ, даруу намдуухан, олон табан үгэгүй, өөр тухайгаа магтуулха, хэлүүлхэ тон дурагүй, бэрхэшээлые хагуу зүрхэтэй сэрэгшэдэл һэтэ сохин дабадаг Сымжит Гонгоровна һайн һайхан сэдьхэлтэй, ходо урагшаа һанаатай туладаа дэмжэхэ, дууряаха олон нүхэдтэй.

Хүсэн дээрээ хүсэ нэмэжэ, зориг дээрээ зориг нэмэжэ, нёдондонойхитой жэшэбэл, үнеэн бүриһөө 200 литрээр ехые гэхэ гү, али 2 мянган литр һү һааха тангаригтай Түнхэнэй Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой «дүлэтэ мэргэнэй» дэлисэ имэл.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сымжит Итегелова.

Д. ЧИМИТОВ,
манай тусхай корр.

Ураалаар дулаасуулха түхеэрэлгэнүүдые шалгаха приборнуудые хэдэг «Теплоавтоматика» заводой коллективэй урда долоон жэлэй зургаадахи жэлдэ шэнэ түсэб, зорилго табигдаа. Металлургическа, газова, химическэ промышленностьда хэрэглэгдэхэ хэдэ янзын шэнэ приборнууд бүтээгдэхээр хараалагдаба. Тэдэнэй нэгэн — «реле датчик» гэжэ прибор энээнһээ урда ашаглагдадаг элдэб түхэлэй 100 түхеэрэлгын оронда хэрэглэгдэхэ юм. Зураг дээрэ: приборно цехэй слесарь-хабсаргагшадай бригадир И. Н. Фролов (зүүн гарһаа), цехэй начальник А. И. Мартыненко, коммунис ажалай ударник слесарь-хабсаргагша А. Ф. Нильцагаева бүтээһэн шэнэ продукциин детальнуудые хаража байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Арга боломжо... хэрэглэнэ

Бии байһан түхеэр... техникээе ашагтай һай... хэрэглэн, ажалай бү... дээшэлүүлхэ гэһэн т... хүдэлмэришэдэй үүсхэ... хаанагүй дэмжэгдэнэ. ... найшье комбинадай ту... шүүл арга боломжоёо ... ража үзөөд, ажалай бү... сэ дээшэлүүлхэ байһа... мэдүүлнэ.

Хайрсагуудай модо ... рөөлэдэг бригадые даа... Ф. У. Рожкова ажалай... нормые 10 процентээр ... шэлүүлхэ гэһэн гүйлтэ... гаар предприятиингаа ... тэлбэрилэгшэдтэ ханд... энэ үүсхэлыень дэмжэх... бусад хүдэлмэрише... уряалһан байна.

Модо хюрөөдэлгын, с... дартна гэрэй деталь ... цехүүдэй, бусад уча... бригадануудай хүдэлм... шэд нүхэр Рожковагай... хэлые халуунаар дэм... Нёдондо жэлэй турш... комбинадай 400 гаран ... рүүшүүл ажалайнгаа ... мо дээшэлүүлһэн ... Энэнь 23 мянган түхэр... арьбалалта үгэхэ арга ... приятида олгоһон бай...

Долоон жэлэй зург... хи жэлэй туршада ... ажалаа тодорхойлхо... манай хүдэлмэришэд ... лай бүтээсэ дээшэлү... арга боломжонуудаа ... рүүлэн хэрэглэхэ уялга... һан юм. Томо томо це... дэй бүхы коллектив... абаһан уялгаяа түрүү... үдэрһөө дүүргэхые орол... но. Гэрэй детальнуудые ... дэг цехэй П. Б. Рич... М. И. Лопардин, В. С. ... болькин гэгшэдэй, мүн ... хэд Н. И. Коротанов... В. Г. Сафроновой даа... ашаа тээгшэдэй бригад... нууд арга боломжоёо ха... жа үзөөд, ажалайнгаа ... мо үшөө 10 процентээр д... шэлүүлхэ гэжэ шиидэ...

Үнгэрһэн февраль һар... һаа комбинадаймнай ү... 284 хүдэлмэришэд ажал... нормо дээшэлүүлхэ үүс... лые эдэбхитэйгээр дэм... жэ, бодото ажал дээр... һайн үрэ дүн туйлажа бай... на.

С. Михайлов,
Онохойн модоной комбинадай парткомой секретарь.

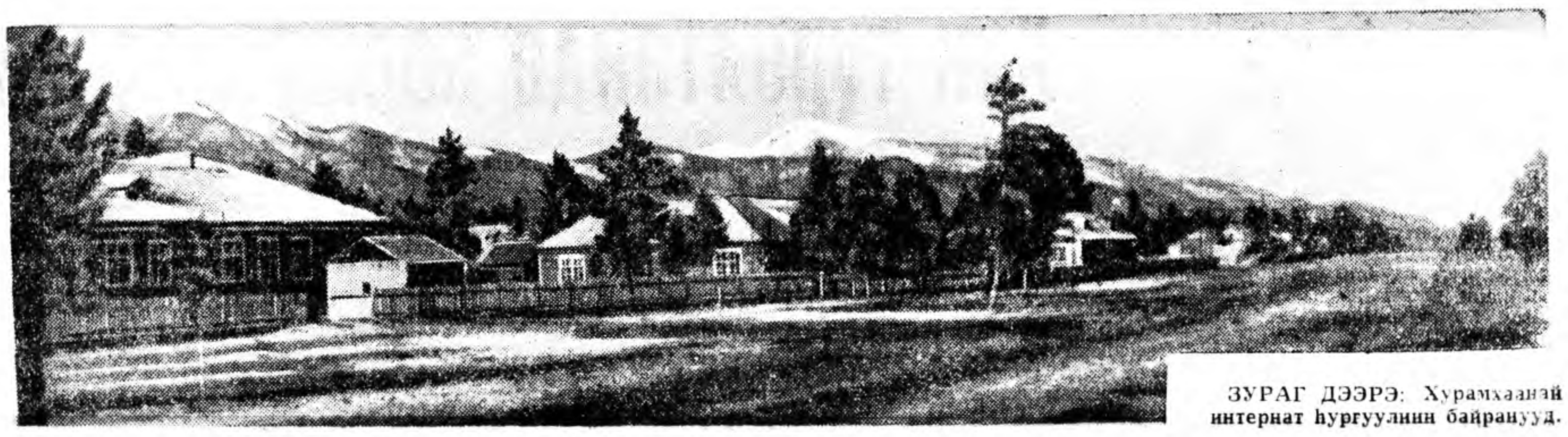
БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной мартын 13.

Һургуули Бүлэ Олониитэ

Түсхай хуудаһан №2

Энэ хуудаһан Хурамхаанай һургуулиин һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин дүй дүршэлдэ зорюулагдана.

Тиихэдээ энээн тухайгаа тус һургуулиин багшанар, һурагшад өөһэдөө хөөрэжэ үгэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хурамхаанай интернат һургуулиин байранууд.

ХҮМҮҮЖЭЛ, БОЛБОСОРОЛОЙ ГОЛ ГУЛАМТА

...дын урда сагта, уһан далайн ...байхада...» гээд үни удаан ...түүлдэг үльгэртэл юм даа. ...рэдөө, һаяшаг лэ хамнай даа. ...юуншье угы, нарһан ту... һэн лэ. Дабирхайтай ...нууд дайр дая байдаг һэм... Мүнөө гоё гоо байшангууд, Са... гэжэ шанэ үйлсэ бии болоод, ...а байна ха юм гэжэ бай... ...шажэ ябаһаар һургуулида... тула хүрэжэ ерэһэн бай... ...» гээд нэгэ үбгэжөөл хөө... ...лэй.

...мүнөө үе сагаймнай шанжа ...имэ болонхой ха юм даа. ...нэй толгойгоо үргөөд бай... ...та бар...лгын крануудай тэн... ...руу ёдойлдоогүй город, тосхо... ...мүнөө олохо аалди? Манай оро... ...барилгын агуу ехэ талмай гэ... ...дын зарим туристнууд нэр... ...а. Энэнь тон зүйтэй бэшэ гү. ...руу хүгжэмдэ, түүхэ домогто ...уяасхалан байгаалитай Бар..., Хурамхаан юугээрээ дутааб. ...най һургуулиин байшангууд нарһан тужа байһан газарта бодонхой, бүхэли городок болонги. Оройдоол 5-хан жэлэй урда тээ эндэ түрүүшын гэрэй һуури табигдажа эхилээ һэн. Игэжэ Хурамхаанда 8 жэлэй интернат һургуули байгуулагдаа бэлэй.

Табан жэлнай ехэ болзор бэшэ гээшэ ааб даа. Тиигэбэшье энэ хугасаан соо манай һургуулиин һурагшанарай эбтэй эетэй бүлэ—коллектив бүрилдэнхэй гээшэ. 300-гаад һурагшанар — Баян гол, Улюнхан болон бусад нютагуудһаа малшад, хонишодой үхибүүд интернадта һуража байдаг. Эдэнэр бүхы юумээр—хубсаһа хунараар, эдеэ хоолоор хангагданхай.

Һуралсалай ямар баазатайбибди? Һургуулиимнай городогой байшангуудай барилга дүүргэгдэхэ болонхой. 320 хүнэй һууритай һуралсалай байшан, 135 һууритай столовотой, туд бүридөө 66 һурагшадай байхаар 4 хамтын байратай, багшанарай байдаг 20 гэр байратай, өөһэдын подстанцитай, банитай, юумэ угаадаг газартай, уһа бүлэжэ гаргадаг гүнзэгы худагтай, гараж болон бусад ажахын хэрэгсэлэй барилгатайбди. Бүхы байшангуудта уһаар дулаасуулдаг түхеэрэлгэ хэгдэнхэй. Бүхы мебель, түхеэрэлгэмнай хуу шэнэ. Һуралсалнай нэгэ халаанда эмхидхэгдэнхэй. Гадна һургуулидамнай физикын, химиин, биологиин, географиин кабинедүүд, спортивна зал түхеэрэгдэнхэй. Мүн хүгжэмэй кабинет байгуулагданги. Эндэмнай духовой оркестр, пианино, баянууд, аккордеонууд болон бусад бии юм. Радиостанци хүдэлжэ байдаг, магнитофонууд, патефонууд, фильмоскопууд, эпидиоскопууд бии. Хэшээлдэшье, классһаа гадуур ябуулагдадаг хүдэлмэридэ эдэ бүгэдэ хэрэгсэлнүүднай хэрэглэгдэдэг юм.

Хэшээлнүүдэй һүүлээр пионерэй таһалга, библиотекэ, һургуулиин актова зал нээлгэтэй байдаг. Уран һайханай үдэшэнүүд болодог, уран зохёолшод, артистнуудтай, нютагайнгаа алдарта хүнүүдтэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэй уулзадаг, мүн бэшэшье хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг гээшэ. Бүхы хэрэгсэлээр түхеэрэгдэһэн һуралсалай мастерской соо, гэрэй ажал харуулһан кабинет соо ажалай хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг гуримтай. Гадна һурагшадай хүсөөр һуралсалай ажахы байгуулагданхай. 10 гектар газартайбди. Энээнэйнгээ заримыень элдүүрилээд, хартаабха, капуста, помидор, үгэрсэ, лук, кукуруза таридаг байнабди. Ангай фермэ, шубуу, гахай үдхэдэг болонхойбди. Тракторнууд, ашаанай машинанууд бии. Иимэрхүү баазатай хүдэлжэ байнхайбди.

Һургуулиин байгуулагдаһанһаа хойшо багшанар оролдосотойгоор хүдэлжэ байнхай. Элүүр энхэ бэетэй, болбосоронги, дүрбэн тэгшэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэ, хатуужуулха зорилго бидэнэр, багшанарай үмэнэ табигдажа байна гээшэ. Тиимэһээ һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам һайжаруулха арга зам бэдэрдэг байгаабди, мүнөөшье бэдэрнэбди. Эрхим интернат һургуулинуудай дүй дүршэл хэрэглэлсэнэбди. Һурагшадай үдэрэй, һуралсалай, байдал һуудалай гурим һэлгүүлдэг байгдаа, ахамад шабинарай багашуулаа хараха хүдэлмэри улам шангадхагдаа. Һургуули доторой ажалые өөһэдөө, шабинарай хүсөөр эмхидхэхэ үдэрнүүдтэ мүрысөөн эмхидхэгдэдэг юм.

Хэшээлэй һүүлээр үхибүүд багшынгаа ударидалга доро номоо үзэдэг. Үдэшын хоолой һүүлээр кружогуудай хэшээл болон бусад хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг гуримтай. Иимээр хүдэлмэреэ ябуулхада үхибүүдые гурим журамда һургадаг, эрдэм номдо һурахадань һайн байдаг юм. Багша, хүмүүжүүлэгшэ бүхэнэй ажал хэрэгһээ һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри, хүүгэдэй коллективэй эмхидэл дулдыдаха болоно.

Манай һургуулида 30 багшанар, бусад хүдэлмэрилэгшэд хүдэлнэ. Эдэнэрнай эбтэй еэтэй коллектив болонхой, шанэ үе сагай хүнүүдые хүмүүжүүлжэ байһан харюусалгата зорилгоёо һайса ойлгодог байна.

Һургуулиингаа хүдэлмэрилэгшэдэй эрдэмээ, шадабари мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэнь ехэхэн анхарал табигдадаг болонхой. Бүхы юумэндэ түбэһэншэ үхибүүдые хүмүүжүүлхын тулада өөһэдөө ехэ юумэ мэдэхэ, саг үргэлжэ уншаха хэрэгтэй байһаниинь ойлгосотой. Энэ зорилгоор коммунис хүмүүжүүлгын семинар һургуулидамнай эмхидхэгдээд, 5-дахи жэлээ хүдэлжэ байна. Энээн дээрээ элитэ ехэ совет багшанар Н. К. Крупскаягай, А. С. Макаренкын зохёол үзэдэг, интернат һургуулида һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэхэ тухай асуудал, партиин ЦК-гай июниин, декабриин, февралиин Пленумүүдэй материалнуудые шудалдаг байнабди.

Һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам улам һайжаруулха арга бэдэрнэбди гээд үшөө дабтан тэмдэглэнэб. Энэ зорилгоор һуралсал-хүмүүжүүлгын таһагые даагша А. Б. Цоктоева нёдондо Хабаровск ошожо, тэндэхи һургуулинуудай дүршэл хаража ерээ һэн. Нүхэр Б. Б. Цыденов Москва ошожо, интернат һургуулинуудай ажалтай танилсаа. 11 багшанарнай республиканска научна конференцидэ хабаадалсаа юм. Үхибүүдые хатуужанги бэетэй болгохо хэрэг һургуулидаа эмхидхэһэн тухайгаа физкультурын багша В. В. Щербаков энэ конференци дээрэ һонирхолтой элидхэл хэһэн байгаа.

Манай һургуулиин багшанар эрдэмээ, методикынгоо мэргэжэл дээшэлүүлхын тулада саг үргэлжэ хүдэлжэ байдаг юм. Дүршэлтэй болоһон, мэргэжэл ехэтэй, «Арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн тэмдэгтэй үнинэй багшанар манда олон. Жэшээнь, РСФСР-эй һургуулинуудай габьяата багша С. Б. Сундарон, үнинэй багшанар В. М. Будеева, А. Б. Цоктоева, Д. О. Орбодиева, Я. С. Нимаева болон бусад бүхы шадабари мэргэжэлээ, сэдьхэл зоригоо үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ зорюулдаг юм.

Ажал. Энэ үгэмнай хүнэй ажабайдалай уг зорилго болонхой гээшэ ааб даа. Тиигэншьегүй аргагүй. Юуб гэхэдэ, олон миллион хүнэй ажалаар лэ коммунизм байгуулагдаха ха юм. Тиимын тула ажалша бэрхэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэ гээшэ манай зорилго мүн. Һурагшанарнай шадаха зэргээрээ элдэбын ажал хэдэг болонхой. Нэн түрүүн өөһэдынгөө байра, һургуулиингаа байшан сэбэрлэхэ, арилгаха мэтын ажал хэдэг гээшэ. Энэмнай ехэ хүдэлмэри байһаниинь ойлгосотой. 4—8-дахи классай һурагшад өөһэдөө бүхы юумэеэ хэдэг: пол угаана, байшангаа сагаадана, жэжэ хубсаһа угаана, һургуулиингаа хашаа доторхиие арилгана, һургуулидаа, столоводо дежурлана, котельнадэ хүдэлнэ, түлеэ бэлэдхэнэ. 4—8-дахи классай һурагшад һуралсалайнгаа ажахыда зун бүри лагерьта гараһа. Эндэ ажал хэлсээд, амардаг гуримтай. Тарилгын ургаса харууһалдаг, хуряадаг, тушаадаг, шубуу, малаа харадаг юм.

Гадна манай һургуули Баргажанай управлениин ажахынуудта туһаламжа үзүүлдэг, ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулдаг болоһоор үнинэй. Дэрээнэй совхозой эгээл холын гүүртэ, отарануудта ошожо, багшанар, һурагшад ажал хэдэг юм. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлдэ 600 центнер үбһэ бэлэдхэжэ үгэһэн, Хурамхаанай совхоздо хартаабха малтажа үгэхэ мэтээр бэшэшье ажалынь хэлсэһэн байгаабди. Шадабари мэргэжэл ехэтэй багша С. С. Болсобоев һурагшадай ажалай хэшээл ехэ бэрхээр эмхидхэдэг юм. Һургуулидамнай Третьяковско бага галлерей эмхидхэгдэнхэй.

Физкультура, спорт һургуулида ехэ хүндэтэй юм. Манай командануд аймагай, республикын бүхы мүрысөөндэ хабаададаг болонхой. Спортын нэрэ зэргэдэ хүртэһэн һурагшад манайда олон. Һурагшад Барадий Ширеторов, Галя Данжурова, Даши Нимаев гэгшэд һургуулиингаа нэрэ хүндые хамгаалжа ябанхай. Мүн фотографуудай кружок һайнаар хүдэлнэ. Энэ мэтээр һурагшадые ажалда дүршэлтэй болгохо хүдэлмэри эмхидхэнэбди.

Партиин ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар манай һургуули гэритой хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Түрүү интернат һургуулинуудай дүй дүршэлтэй танилсаад байхадаа, олон асуудалнуудые үшөө һайнаар шиидхэжэ боломоор гэжэ ойлгогдобо. Һуралсал хүмүүжүүлгэ хоёрой илгаае угы болгожо, энэ хоёрые нэгэн хамта ябуулха шухала. Манай интернат һургуулиин коллектив энэ асуудал улам һайнаар шиидхэхын тулада хүдэлжэ байна.

З. САЖИНОВ,
Буряадай АССР-эй габьяата багша. Хурамхаанай интернат һургуулиин директор.

Ажабайдалтай улам нягта холбоотойгоор

...ралсалай программые ажабайдалтай, үйлэдбэ... нягта холбоотойгоор ябуулха хэрэгтэ хими, ...ги гэжэ предмедүүдэй үүргэнь тон ехэ. Саашаһаа даагаад али нэгэн ажалда хүдэлжэ эхил... дүйтэй дүршэлтэй, үйлэдбэритэй танил байхын ...а һурагшадта багаһаань ажалай амта танюулха ...энүүдые хэшээлэйнгээ түсэбүүд соо хараалдаг... Габэл, бидэ иимэнүүд гол асуудалнуудые урдаа ...бди. Минеральна болон бактериальна үтэг... ...нүүдтэй һурагшадые танилсуулха, хайшан гэжэ үтэгжүүлгые хэрэглэдэг юм бэ гэжэ һургаха гэ... зорилготойбди. Хоёрдохёор, ургаса дээшэлүүлдэг, ...алай үбшэнтэй, хорлогшодтой тэмсэдэг химическэ ...нүүд ямар удха шанартайб, яажа хэрэглэдэг бэ ...үзэдэгбди. Һүүлээрнь агрохимеэр шудалһан тео... ...ескэ һуралсалынь үхибүүдтэ бүхөөр хадуулгахын ...классайнгаа хэшээлһээ гадуур хүдэлмэридэ, бо... байдал дээрэ хэдэ дахин дабтуулан үзүүлдэгбди.

...ын биологи, хими заалгые хүдөө ажахын үй... ...ритэй нягтаар холбуулан ябуулха хэрэгтэ һураг... шадаха юумэеэ хэжэ бүтээжэ дадаха, һураха ...юунһээшье һайн арга нүхэсэл юм гэжэ манай ...уулиин байдал, дүй дүршэл гэршэлнэ. Хүдөө ...ын ургамалнуудай ургасые химиин зүйлнүүдые ...жэ дээшэлүүлхэ тушаа һурагшаднай тодорхой ...алга, ажаглалта һургуулиингаа дэргэдэхи учас... дээрэ дулаанай сагта хэдэг юм. Үхибүүд өөһэдөө ...минеральна холисо бэлэдхэжэ, ургамалда үтэг... ...э хэдэг, тарилгын үбшэ хабшантай, хоротон ...шабхайтай тэмсэхын зорилгоор элдэб раствор, ...о буйлуулжа, тэрээгээрээ овощ тооһотуулдаг, ...дэг, залаата ургамалнуудай үрэһэ хүрэнгэ та...а урид хордодог байна. Элдэб үтэгжүүлгэ хэ...дэ, ургасын хойноһоо һайнаар харууһалга ябуулхада ямар аша харюутайб гэжэ мэдэхын, сэгнэхын тула һурагшаднай олон туршалга хэдэг болонхой. Үнгэрһэн зундаа, жэшээлхэдэ, кукурузада микроүтэгжүүлгэ хэгдэһэн, тиигэжэ урда жэлэйхиһээ һураггүй ехэ ногоон эшэ намаа ургуулагдаа һэн. Туршалгын участок дээрэхи капустын ургаса юрынхиһөө хоёр дахин ехэ байгаа. Ургамалай үндэр ургаса түйлахын түлөө нютагайнгаа эрхэ байдалда ямар агротехническэ хэмжээнүүдые хэрэглэбэл аша үрэ ехэтэйб гэжэ туршалганууд дээрэһээ тодоруулаад, эдир кукурузашад, огородшоднай өөһэдынгөө дүй дүршэл, тобшололые колхоз, совхозуудай нэлэнхы поли дээрэ нэбтэрүүлхые хүсэдэг байһаниинь һайшаалтай. Тэдэнэр зунайнгаа ута амаралтын үедэ хүдөө ажахын хүдэлмэридэ хабаадажа ябахадаа, өөһэдынгөө һургуулиин участок дээрэхи туршалганууд тухайгаа ажалшадта хөөрэжэ үгэжэ ойлгуулхые оролдодог. Манай үхибүүдэй зарим тэды һайшаалтай хэрэгые дуратайгаар дэмжэдэг аба, эжы, аха, эгэшэнэртэнь бидэ, багшанар, ехэ баяртайгшабди.

Мүнөө үе сагта, партиин Центральна Комитедэй декабриин, февралиин Пленумүүдэй химиин үйлэдбэриие хүгжөөхэ, хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо тухай тодорхой тогтоолнуудые бэелүүлхэ агуу ехэ хүдэлөөнэй ябажа байхада, һургуулиин эрдэм һуралсалые, илангаяа химиин, биологиин туйлалтануудые, ажаүйлэдбэридэ улам ехээр хэрэглэхэ хэрэгтэ үхибүүдые эдэбхитэйгээр хабаадуулха, ниитын ашатай ажалда тодхолынь олгуулха, һургаха гээшэ бүрил ехэ удха шанартай болоо.

И. Щербакова, химиин багша.

Ажалда бэрхэшүүл

Һурагшадые багаһаань хойшо, нэгэдэхи классһаа эхилээд, аша туһатай ажалда дадхуулха, һургаха гээшэ багшанарай, бидэнэр, хүмүүжүүлэгшэдэй, нэгэн шухала зорилго гээшэ. Һургуули, хэшээлһээ гадна, элдэб ондоо онол арга хэрэглэжэ, түбһэн юумые үхибүүдтэ шадаха болгуулха, хамтын, олоной газарта өөрыгөө зохидоор абажа ябахые заншуулха гээшэ баһа хүмүүжүүлхы ехэ үүргэтэй.

«Найдамтай» классай хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө мүрысөөндэ һурагшаднай ехэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Юу хэһэн, ямар юумээрээ шалгарһан класс иимэ солодо хүртэдэг бэ?

Хамтын байрада, һангай хоол, хубсаһан дээрэ байха зуураа, үхибүүднай гэр һуудалайнгаа гар үзүүрэй хүдэлмэриие өөһэдөө гүйсэдхэдэг юм. Таһалга соогоо хэд бултанһаа ариг сэбэрээр байнаб, ээлжээндээ кухни, столоводо хүдэлхэдөө, хэд хамагһаа шадамар бэ, тэдэнэрнай бэрхэшүүл гэжэ тоологдодог. Дүрбэдэхиһөө аха классайхид һургуулиингаа таһагуудые өөһэдөө сэбэрлэдэг, тиихэдэ али класс ариг байдалаараа илгарнаб, тэрэнь баһа мүрысөөнэй дүн гаргалгада харагдадаг юм. Тиигэжэ хамтынгаа байрада, һургуулидаа бэеэрээ хүдэлжэ дүүргэхэ уялгаяа эгээл һайнаар гүйсэдхэһэн, һуралсал, журамай талаар мүн һайн гүүлһэн классай һурагшад мүрысөөндэ илаһанда тоологдожо, «найдамтай» классай нэрэ олодог байна. Тиин илагшад энэ хүндэтэ нэрэеэ ондоо класста булигдажа алдабал, дахин мүрысөөндэ оролсохо баатай болодог.

Мүнөө үедэ эгээл багашуулнай—нэгэдэхи классайхид «найдамтай» классай нэрэ алдар абажа ябана. Аятай зохидхоноор хубсалдаг, гэртээ, һургуулидаашье томоотой гуримтай, илдам налгайханууд дүүнэртээ аха классай басагад, хүбүүд атаархаадшье абадаг бэзэ. Теэд дүүнэрынь аханартаа мүхөөгөө үгтэнэгүй.

Эгэшэ, аханарһаа найдамтай болоһон эдэ багашуулай амжалта манай һургуулиин хүмүүжүүлэгшэд Анна Базаровна Абидуева, Янжима Сажиновна Нимаева гэгшэдэй оролдолгын аша үрэ юм.

Үхибүүдые, илангаяа балшар наһатайшуулые, эхын энхэрэлгээр сэдьхэлынь дулаасуулха гээшэ ехэ удхатай. Гэбэшье хүүгэдые ямбалжа болохогүй. «Эрхы һуранхаар, бэрхы һура» гэһэн ёһоор бидэнэр хүмүүжүүлгынгээ бүхы хүдэлмэри эрхилхые оролдодогбди. Үхибүүднай ажабайдалайнгаа, һуралсал эрдэмэйнгээ эхин замые арюун сэхээр эхилһэй даа гэжэ һанадаг, хүсэдэгшьебди,—гэжэ Абидуева Нимаева хоёр ходо хэлэдэг юм.

Һурагшадай шадаха, диилэхэ юумыень өөһэдтэнь хүүлэхэ, бэеынь хангуулха, тиигэжэ ямбагүйгөөр бэрхэ, һүбэлгэнөөр тэдэниие хүмүүжүүлхэ гэһэн зорилго манай интернат һургуулида лээдэ гарай хэрэг гэжэ тоологдодог, саашадаашье тоологдохо байха.

Д. Орбадиева,
Хурамхаанай интернат һургуулиин ахалагша хүмүүжүүлэгшэ.

Уран гартан олошорно

...радай республикын 40 жэлэй ...зорюулһан выставкые үнгэр... ...үн Улаан-Үдэдэ хараһан зон ...имэ зүйл ехэл һонирхожо та... ...ёһотой. Арадай гэгээрэлэй ...лтые харуулһан павильон соо ...ябадаг бишыхан модель — ...-54» маркын трактор бүгэдэнэй ...л татаа һэн. Энэ экспонат ...манай Хурамхаанай интернат ...уулиин һурагшад, уран дарха... ...Гармажаб Елбоев, Бадма Мор..., Саша Галсанов гэгшэдэй бү... ...урлал байгаа. Республикын ...ческэ урлалай мүрысөөндэ ...үүдэй модель үндэрөөр сэг... ...жэ, һайшаалай грамотаар ...гдаһан магтаалтай.

Һургуулиимнай хүмүүжэгшэдэй ..., дархалалгада абьяастайгаар ...жа байһаниие ганса энэ жэшээ ..., мүн ондоо олон баримтанууд ...лнэ. Эдир модошо дархашуул... һургуулидаа хэрэгтэй мебель .... Нэгэдэхи—дүрбэдэхи клас... ...дай үхибүүдэй һолжоржо наада... 40 хэһэг жаахан шарганууд, бү... багашуулай һандайлха 70 табуреткэ, хүгжэмэй кружогой захилаар ното табиха 10 пюпитр, гадар хубсаһа үлгэдэг арбан ехэ үлгэсэ, 250 хэһэг бишыхан үлгэсэнүүдые манай үхибүүд өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхэнхэй. Урлаха, дархалха мастерскойн...дайнгаа доторхи түхеэрэлгые, тодорхойлон хэлэбэл, зэр зэмсэгүүдые һурагшад өөһэдөө хэдэг, хурсададаг, заһадаг юм.

Уран һайханда, искусствада дуратайгаар хүмүүжүүлгэ манай һурагшадай дунда яһала һайн үндэһэ һууритай боложо байна. Ород, совет уран зураашадай элитэ һайн зурагуудай репродукциин выставкэ һаяшаг нээгээбди. Өөһэдын «бага третьяковкотой» болохын тула үхибүүднай ехэ үүсхэл гаргаа. Олон зурагууд холст дээрэ буулгагданхай, гоёор шэмэглэжэ хэһэн рамануудта татаатай. Эдэ бүгэдые манай хүмүүжэгшэд өөһэдынгөө гараар бүтээгээ юм.

С. Болсобоев,
гар ажалай багша, техническэ кружогой хүтэлбэрилэгшэ.

Наймадахи классай һурагша Зоя Гулгеновагай сочиненииһээ...

«...Манай һургуулида бүхы үргэн дэлюун Баргажан нютагай колхоз, совхозуудай, ажалшадай 300 үхибүүд һуража байдаг. Эндэ бидэ юушье хэжэ һураха аргатайбди. Урогуудай хажуугаар хүгжэмдэ, хатарта һуранабди, спортдо тон ехэ дуратайбди. Зунай сагта лагерьта гаража, манай подшеф Дэрээнэй, дүтын Хурамхаанай совхозуудта үбһэ, таряа, овощ хуряалгада туһалха зуураа ажалай һайн дүршэл абадагбди...

Бидэ иимэ эхэ эсэгын анхарал доро ябаһандаа коммунис партидаа, Эхэ орондоо ба түрэл һургуулидаа тон дуратайбди, хододоо баяртайбди».

Зол жаргалтайшуулай баяр

Манай интернат һургуули үзэсхэлэн һайхан газарта, Хурамхаан тосхоной захада, нарһан тужа соо тогтонхой юм. Бургажан—Дэрээн гэһэн дардам харгыгаар ябаһан хүн харгын хөйто тээ үндэр сагаан байшангуудай яларан байхые хараһан байха. Һурагшадай байрладаг гурбан ехэ хамтын байра, һуралсалай томо гэгшын байшан болон бусад хэрэгтэй гэр байранууд бии юм. Үнгэрһэн жэлдэ бүтээгдэжэ, ашаглалгада үгтэһэн һургуулиимнай шэнэ байшан бүришье һаа гоё, һаруул, уужам классуудтай, химиин, физикын, биологиин кабинедүүдтэй, актова болон спортивна залнуудтай. Иимэ һайхан байдалда һураха, ажаһууха зол жаргалтай байһандаа бидэнэр, интернат һургуулида һурагшад, засаг түрэдөө, коммунис партидаа халуун зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэнэбди.

Эрдэм һуралсал һайнаар шудалха, ниитын ажалда дүршэхэ гээшэ манай хүмүүжэл, болбосоролой гол зорилго. Энээнээ эрхим һайнаар бэелүүлжэ, арад зонойнгоо анхарал оролдолгые харюулха—арюун нангин уялгамнай.

Һуралсалайнгаа программа гүнзэгыгөөр үзэхэһөө гадна, ниитын эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулжа һурахыемнай һургуулимнай манда аятай нэгэ арга олгонхой. Долоон хоногто нэгэ дахин бидэнэр, һурагшад, һургуулиингаа бүхы доторой ажабайдалые ударидадаг, эмхидхэдэгбди. Энэ үдэрнай «өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ үдэр» гэжэ нэрлэгдэдэг. Класс, һурагша бүхэн энэ юрэ бусын үдэрые али бүхы талаарнь онсо һайнаар үнгэргэхын хойноһоо оролдодог. Тон һонирхолтой энэ хэмжээндэ бидэнэр ехэ дуратайбди, ээлжээтэ үдэрөө хүлеэжэ ядан байдагбди. Хүүгэдые һонирхуулмаар, үүсхэл шадабариинь бадаруулмаар иимэрхүү үшөө ондоо ниитэ хэмжээ ябуулганууд манда яһала эмхидхэгдэдэг, саашадаашье хэгдэжэ байха бээзэ гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Вова Хорганов,
пионер-артековец.
Абида Бадмаев,
8-дахи классай һурагша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Багша И. И. Щербакова химиин хэшээл хэжэ байна.

ШАНДААҺАЯА ШАНГАДХАХЫН ТУЛА

Табан жэлэй саана, интернат һургуулиин түрүүн нээгдээд байһан үедэ, үглөөнэй физзарядкада үхибүүдые хабаадуулхань бэрхэгшэ һэн. Тиихэдэ суглараһан 120 һурагшадһаа диилэнхи олонхинь махабадай соёлой удха шанар ойлгоогүй, али нэгэн спортдо абьяас ехэтэйгээр хандадаг хүн орой үгы шахуу байһан юм. Иимэ тэсэшэгүй байдалые усадхаха, болюулхын тула һургуулидаа физкультурын совет эмхидхэжэ, тэрээнэй туһа дэмжэлгэдэ түшэглэн, ехэхэн хүдэлмэри ябуулһан байнабди.

Мүнөө болоод байхада, һургуулиимнай хүмүүжэгшэд бүгэдөөрөө спортын али нэгэн һорёондо эдэбхитэйгээр хабаададаг, тиихэдэ һуха гарама шамбайшуул, бэрхэшүүлнай чемпион гэһэн нэрэтэй, элдэб зэргын (разрядай) даабари дүүргэдэг болоо. Илангаяа һайн амжалта санын спортоор туйлагдаа. Залуу санашадай секци мүнөө түхэреэн жэл соо хүдэлнэ. Манай интернадай санашад аймагай кубок хоёрдохи жэлээ абажа ябана. Барадий Ширеторов Галя Данжурова хоёр санын мүрысөөндэ нэгэдэхи разрядай нормо гүйсэдхэнхэй, тиихэдэ Цыпылма Гармаева, Абида Балмаев, Алексей Дырчиков, Бадма Мархаев, Владимир Хорганов хоёрдохи разрядай санашад юм.

Хизаар ороноо шэнжэлхэ ябадал—туризм халаа манай һургуулиинхидай баһал ехээр һонирходог юумэниинь. «Буряад ороной замуудаар» гэһэн суглуулбари ном гаргалсаха гэжэ һурагшаднай Баргажан тухайгаа яһалахан материал бэлэдхэжэ байнхай.

Шатарай, теннисэй кружогуудта дуратан мүн лэ олон, аймагай залуу шатаршадай чемпион Владимир Хорганов, республикада теннисэй наадаар шалгарһан Рита Багаева гэгшэд тэдэнэрые хүтэлбэрилэн һургана.

Мүнөө физкультурын соведые ударидажа байгаа наймадахи классайхид шамбай бэрхэ спортсменүүд, эрхим һурагшад юм. Энэ мэтээр махабадай соёл, эрдэм һуралсалаа тэгшэ ябуулдаг классууд манай һургуулида улам олошоржо байһандань үнэнхэ зүрхэнһөө баярламаар.

В. Щербаков,
интернат һургуулиин физкультурын багша.

Ородой ном хэблэлгын 400 жэлэй ой

Хүн түрэлтэндэ зорюулагдаһан агууехэ бэлэг

Ородой гүрэн дотор һара удэрынь тэмдэглэһэн барламал түрүүшын номой хэблэлгэдэжэ эхилһээр 400 жэл үнгэрбэ. Энэмнай бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоһон «Апостол» гэжэ нэрэтэй ном болоно. Тэрэ үедэ эрдэм һургуулитай байһан Иван Федоров, хани нүхэрынь Петр Мстиславец гэгшэд энэ номые барлан хэблэһэ һэн.

Эсэгэ ороноймнай соёл болосорол, гэгээрэл хүгжөөхэ хэрэгтэ гараар бэшэмэл номууд түйлэй ехэ үүргэ дүүргэһэн байха. Тэдэнэй тоодо «Остромирово Евангелие» (1056—1057 онууд), «Изборник Святослава Ярославича» (1073 он), «Русская правда» (XI зуун жэл), «Повесть временных лет» (XII зуун жэл) түүхэ бэшэгүүд ороолсоно.

Эртэ урда сагай ород литературын тон үнэтэ дурасхаалта зохёол болохо — «Игорь тайжын полк тухай домог» (1185 он) уран хурсаар бэшэгдэһэн, патриотическа зориг бадаруулма. Эхэ оронойгоо хүбһи заяанай түлөө харюусалгатай байһанаа мэдэрэн ойлгоһон энэ зохёолой удха шанарынь мүнөөшье баларданагүй байһаар.

Гараар бэшэмэл ород номууд ганса удхаараа һайн байгаад бэшэ ха юм. Уран гараа гаргажа, хурса һайханаар бүтээһэн, элдэбын угалза түмэн жаргалан гэхэ мэтые оруулжа, гоёон шэмэглэһэн тэрэниие харахада, нюдэнэй хужар боложо, нэрэнь мэдэгдэхэгүй тэдэ зохёолшодой бэлигтэй бэрхэ байдалниие гэршэлэн харуулна.

Зүгөөр, гараар бэшэжэ ном гаргаха гэшэмнай ажал ехэтэй, түбэгтэй орёо, үнэтэй сэнтэй болодог бэлэй. Тиигээд тэрэнь балай холуур тарадаггүй һэн. Обществын хүгжэлгэ тумаа ном һудар хэрэглэлгэ ехэ болоһоор, тэрэниие хангахын аргагүй байшоо.

Эгээ тиимэ ушарһаа, ном хэблэлгые зохёоһон арга — дэлхэйн түүхэ дотор шухала ушарал бүхы хүн түрэлтэндэ агууехэ бэлэг боложо үгтэһэн байна. Карл Маркс, Фридрих Энгельс энэ нээлтын удха шанарые, мүн эрдэм ухаанай, соёл болбосоролой хүгжэлтэдэ тэрэнэй дүүргэхэ үүргые тон гүнзэгыгөөр, али бүхы талаһаань сэгнэһэн байха юм. Научна коммунизмын үндэһэ һуури табигшад «Германи доторхи таряашадай дайн» гэжэ ном соёлоо олзоборилгые дэбжээхэ хэрэгтэ ехэшье, багашье һаа шухала удхатай хэдэн олон ухаалан зохёолгонууд нилээд туһа хүргэһэн юм, тэдэнэй түүхэ дотор ном хэблэлгэһээ угаа толотомо һайхан хуудаһануудай нэгэн боложо орохонхой гэжэ бэшэһэн байгаа.

Хоёр зуугаад жэлэй турша соо Россидахи ном хэблэлгэ феодалнаатын гүрэнэй болон шажан баригшадай гарта ороод байһан юм. Гансал XVIII зуун жэлэй хоёрдохи хахад соо энгэй хүнүүд ном хэблэхэ хэрэг хүлөөр абаад хэдэг болоо һэн. Энэмнэй данаяраамда, научна, һургуулиин болон уран һайханай ном дэбтэр журнал хэблэжэ гаргалга нилээд ехэ болобо. Тэрэ үедэ ородой гайхамшагта гэгээрүүлэгшэ Н. И. Новиковой ном хэблэлгын ажал ябуулга түгаар һуури эзэлнэ. Тэрэ хадаа 25 жэл соо мянга шахуу ондо ондоо нэрэтэй ном һудар хэблэн гаргаа нүүдые. Тэдэнэй дунда «Петербургэһаа Москва хүрэтэр аяншалга» гэһэн А. Н. Радищевай алдарта зохёол хэблэжэ гаргаһан юм. Н. И. Новиковой хэблэн гаргаһан ном дэбтэрнүүд ородой болон Европын литературын, эрдэм ухаанай түйлэй шухала туйлалтануудтай уншагшадые танилсуулаа.

XIX зуун жэлдэ ном хэблэлгэ улам ехээр дэлгэрбэ. Тиигээд А. С. Пушкинай, А. С. Грибоедовэй, М. Ю. Лермонтовой, Н. В. Гоголиин, И. С. Тургеневэй, Н. А. Некрасовай, Л. Н. Толстойн болон бэшэшье олон зохёолшодой бэшэһэн зохёолнууд бии болобо. Тэдэнэй бэшэһэн номууд ганса ородой бэшэ, мүн дэлхэйн соёл гэгээрэлэй омогорхол болононой. Дам саашаа бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ эрдэмтэд Н. И. Лобачевский, П. Л. Чебышев, Д. И. Менделеев, С. В. Ковалевская, Н. И. Пирогов, И. М. Сеченов болон бусад научна зохёолнуудые бэшэжэ гаргаба. Тиин В. Г. Белинскиин, А. И. Герценэй, Н. Г. Чернышевскиин, Н. А. Добролюбовай, Д. И. Писаревэй зохёолнууд революционно-демократическа хэблэлэй эхи табяа һэн.

Росси гэшэ научна коммунизмын һуури табигшад К. Марксын, Ф. Энгельсын зохёолнуудые түрэлхи хэлэн дээрээ хэблэн гаргажа эхилһэн түрүүшын гүрэн болоно. XIX зуун жэлэй һүүл багта, XX зуун жэлэй эхеэр ородой революционно удхатай ном һударшье бии боложо үзэгдэбэ. Тэдэнэй дунда түүхэтэ шэнэ үе галабта марксизмын туг дээрэ үргэһэн Владимир Ильич Ленинэй зохёолнууд тусгаар һуури эзэлнэ.

Агууехэ Октябриин социалис революциин илан мандаһанай һүүлээр, орон доторнай ном хэблэлгын хүгжэлтэдэ шэнэ үе саг ерэжэ эхилээ. Тиихэдээ тэрэмнай бүгэдэ арадай эдлэхэ хэрэг болобо. Совет засагай анха түрүүшээр гаргаһан хуули тогтоолнуудай нэгэниинь хадаа 1917 оной ноябрь һарада В. И. Ленинэй гар табиһан хэблэл тухай декрет байһан юм. Тиигээд типографинууд, саарһанай фабриканууд, ном хэблэхэ материально-техническэ зөөри хэрэгсэлнүүд арад зоной гарта оробо.

В. И. Ленин хэблэгдэмэл үгэ хүүрэй айхабтар ехэ хүсэтэйе гүнзэгыгөөр ойлгоод, ном һударай тиимэ гэшэгүй ехэ гэгээрүүлгын, хүмүүжүүлгын, эмхидхэлгын болоод элсүүлгын үүргые үндэрөөр сэгнэдэг бэлэй. Ильичын заабаряар ном хэблэлгын социалис ёһоной шэнэ системэ байгуулагдаа һэн. Тэрэнэй уг зорилго хадаа али бүхы ном дэбтэрнүүдээр ажалшадай улам ехэ боложо байгаа хэрэглэмжые хангаха гэһэн ябадал болоно.

Совет правительство орон дотороо ном бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха тушаа эрид шууд хэмжээ абаа. Бүгэдын мэдэһээр 1897 оной бэшэгдэһэн өөһөөр, Росси дотор зоной дунда үсэг бэшэг таниха хүнүүдынь оройдоо 27 хуби болоһон байгаа. Манай орондо һүүдар 40 гаран үндэһэ яһатанай революциин урда үеэр үсэгтэйгээр байгаагүй һэн. Совет засагай улад зониие хүжэ үргэлжэдэнь ном бэшэгтэ богонихон болсорол соо һургажа шадһан тэрэ эхэ ашата туһа үзүүлһэн байгаа.

Мүнөө үедэ марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнууд илангаяа үргэнөөр тараанхай. 1917—1962 онуудай хугасаа соо К. Марксын, Ф. Энгельсын зохёолнууд СССР-эй болоод хилын саанахи арадуудай 74 ондоо хэлэн дээрэ 77,7 миллион хэһэгээр хэблэгдэжэ гаргагдаа. Мүн тэрэ үе соо В. И. Ленинэй зохёолнууд 93 ондоо хэлэн дээрэ хэблэгдээ. Ленинэй бэшэһэн номууд бүхыдөө 316 миллион гаран хэһэгээр хэблэгдэнхэй.

Совет орон доторнай ном хэблэхэ хэрэг үзэгдөөгүй ехээр дэбжэһэн байна. Хэрбээ революциин урда тээхи 354 жэл соо Россида 500 мянган ондо ондоо нэрэтэй номууд хэблэгдэжэ гараһан байбал, совет гүрэнэй тогтоһонһоо хойшо үнгэрһэн 46 жэл соо нэгэ миллион 749 мянган ном һудар 26 миллиард гаран хэһэгтэйгээр хэблэгдэһэн байха юм.

Ном хэблэлгын талаар манай орон дэлхэй дээрэ эрхимлэжэ гараа. СССР дотор һуудаг зуун хүн бүридэ 570 хэһэг ном, 36 хэһэг газетэ хүртэнэ. Гэхэ зуура хаанта Россида 1913 ондо оройдоо 62 хэһэг ном, 2 хэһэг газетэ гарадаг байшоо. Тиигээд ерэхэлээрээ, дэлхэй дээрэ хэблэгдэдэг ном һударай дүрбэнэй нэгэниинь манай совет ном болоно гэшэ. Социализмын үзэл сурталай, мүн капитализмда орходоо, социализмын булюу ехэ хүсэтэй байгаашань энээн дээрэһээ эли тодо болоно.

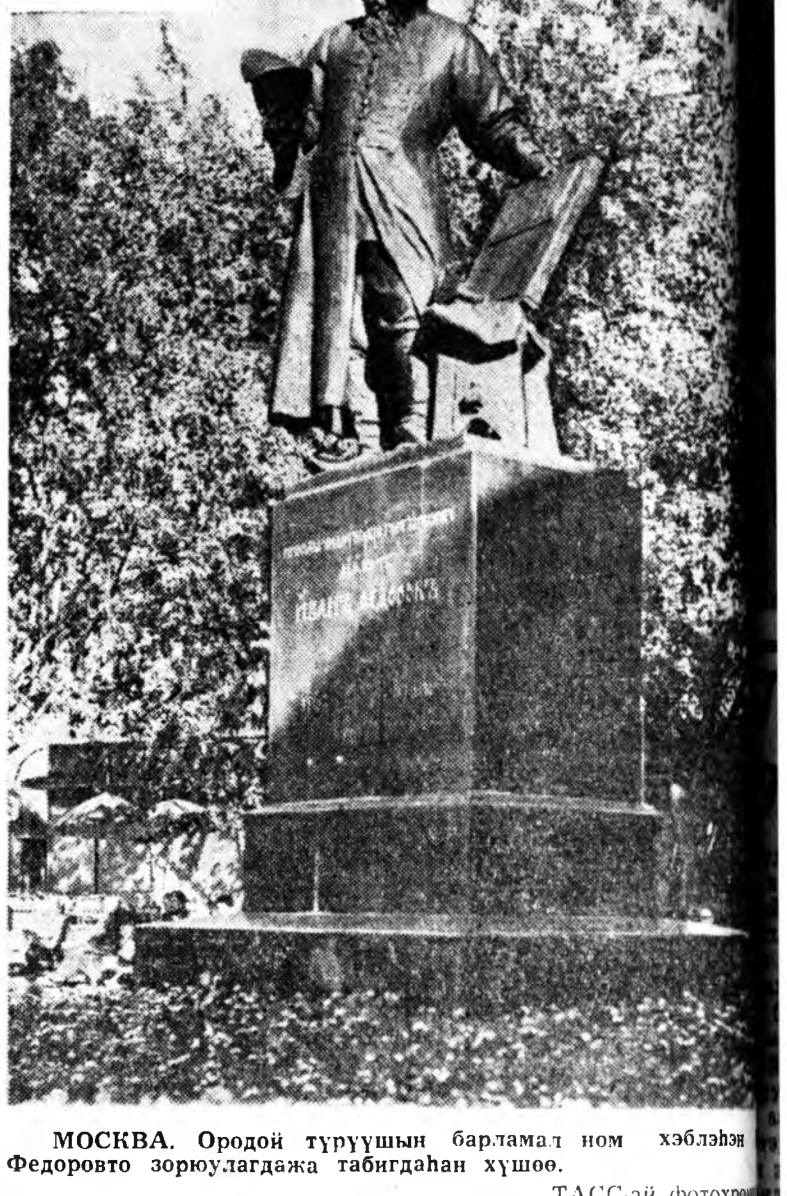
Н. С. Хрущев хилын саана нэгэтэ үгэ хэлэхэдээ **«Совет хүнүүд гэшэ ходо гартаа ном баринхай ябажа байдаг гэжэ манайда ерэһэн хүнүүд бүгэдөөрөө хэлсэдэг»** гэжэ тэмдэглэһэн юм. Илаһан социализмын оронной уншагшад жэл бүридэ алибаа эрдэм шэнжэлэлгын талаар, техникэ болон хүдөө ажахын талаар, соёл гэгээрэл болон искусствын асуудалнуудаар жэлдээ хэдэн зуугаад миллион хэһэг ном абадаг.

Эдэ бүгэдэмнай СССР дотор ном хэблэлгын хэрэг дэлгэрүүлхэ тухай Коммунис партиин, Совет засагай саг үргэлжэ оролдожо байһанай аша үрэ мүн болоно. КПСС-эй XX болон XXII съездүүдэй түүхэтэ тогтоолнуудай һүүлээр, мүн литература, искусствын ажал ябуулагшадтай партиин ударидагшадай хэһэн мэдээжэ уулзалгануудай һүүлээр совет ном гэшэ манай ажабайдалда, уншагшадай хэрэглэмжэдэ улам дүтэ боложо шадаа. Сталинда һүгэдэн шүтэлгын үедэ эрдэм шэнжэлэлгын хэдэн олон асуудалнуудые минил хооһон номнолоор дүүргэдэг болоһон алдуу эндүү болоод дутуунуудые мүнөө заһажа заларуулжа эхилэнхэй.

Манай партиин Центральна Комитет ном һударай үүргые ехэ дээрэ үргэһэн хэдэн олон тодорхой хэмжээнүүдые абаа. Орон доторхи хэблэлэй хэрэг ударидалгые һайжаруулхын тулада СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэблэл эрхилхэ Гүрэнэй комитет байгуулагдаа. Политическэ, социально-экономическа, научна, үйлэдбэриин-техническэ, хүдөө ажахын, искусствын, уран һайханай литература, олон ондоо һургуулинуудта хэрэгтэй ном хэрэгсэл хэблэн гартаха олон тоото жэжэ номой хэблэлнүүдэй орондо, томо томо тусхай хэблэлэй газарнууд бии болгогдобо. Хэблэлэй газарай хүдэлмэриие шэнэдхэн табилга, тэдэнэй материально-техническэ баазые үргэдхэлгэ, тэдэнэй хүтэлбэриие бүхэлэлгэ хадаа ном һударай соёл сурталай хэмжээе дээшэлүүлхэ, экономико, эрдэм болбосоролой бүхы һалбаринуудаар улад зоной улам ехээр ном һудар уншаха хэрэглэмжые хангаха хэрэгтэ туһа хүргэнэ.

Совет ном гэшэмнай коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэлдэ манай арадай хүсэн түгэлдэр зэбсэг болонхой.

К. БОГОЛЮБОВ,
СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэблэл эрхилхэ Гүрэнэй Комитедэй түрүүлэгшын орлогшо.

МОСКВА. Ородой түрүүшын барламал ном хэблэһэн Федоровто зорюулагдажа табигдаһан хүшөө.

ТАСС-ай фотохро[ника]

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА

СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай эрдэм шэнжэлэлгын комплексно институт доро дурсагдаһан номуудые хэблэн гаргаһан байна.

А. И. Уланов. Буряадай героическа эпос. 1963 он, хэблэлэй 15 хуудаһан, 91 мүнгэн сэнтэй.

Б.-М. Митупов, Г. Л. Санжиев. 1929—1937 онуудта Республика дотороо соёлой хубисхалые буряадай партийна организациин толгойлон ударидаһан тухай. 1962 он, хэблэлэй 10 хуудаһан, 37 мүнгэ сэнтэй.

Г. Н. Румянцев. Хориин буряадай уг гарбал. 1962 он, хэблэлэй 16,5 хуудаһан, 80 мүнгэ сэнтэй.

Абай Гэсэр. Оролтын статья, текст бэлэдхэлгэ, оршуулга болон тайлбариинь А. И. Уланов бэшэбэ. 1960 он, хэблэлэй 15 хуудаһан, 2 түхэриг 68 мүнгэ сэнтэй.

С. П. Балдаев. Буряад арадай дуунууд. 1-дэхи боти. 1962 он, хэблэлэй 15 хуудаһан, 86 мүнгэ сэнтэй.

А. Ф. Гаммерман, Б. В. Семичев. Түбэдэй медицинэдэ хэрэглэгдэдэг эмдэ ородог ургамалнуудай түбэд-латино-ород словарь. 1-дэхи боти. 1962 он, хэблэлэй 25 хуудаһан, 1 түхэриг сэнтэй.

Т. А. Бертагаев. Монгол хэлэнэй лексикэ шэнжэлэлгэ. 1961 он, хэблэлэй 10 хуудаһан, 42 мүнгэ сэнтэй.

Н. Р. Мангутов. Совет Буряадай АССР-тэ болоһон аграрна шэнэдхэн байгуулга. 1960 он, хэблэлэй 11,07 хуудаһан, 80 мүнгэ сэнтэй.

И. М. Манжигеев. Янгуудай буряадай отог (түүхэтэ-этнографическа шэнжэлэлгын дүй дүршэл): 1960 он, хэблэлэй 13,2 хуудаһан, 85 мүнгэ сэнтэй.

Г. Н. Румянцев. У. Ц. Онгодоевой архив бэшэлгэ (СССР-эй АН-най Сибириин отделениин Буряадай эрдэм шэнжэлэлгын комплексно институдай гар бэшэгэй таһагай суглуулбари). 1955 он, хэблэлэй 5 хуудаһан, 30 мүнгэ сэнтэй.

Г. А. Терюшков. Ородой революциин үедэ большевигүүд Зүүн-Сибириин профессиональна хүдэлөөнэй толгойдо (1905—1907 онууд). 1960 он, хэблэлэй 6 хуудаһан, 42 мүнгэ сэнтэй.

А. К. Золтоев. Буряад орон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ (1941—1945 онууд). 1963 он, хэблэлэй 8,5 хуудаһан, 61 мүнгэ сэнтэй.

Совет литература болон Буряадай аман зохёол. 1961 он, хэблэлэй 12,5 хуудаһан, 59 мүнгэ сэнтэй.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин БКНИИ-гэй хэһэн ажалнууд, 2-дохи хэблэл. Буряадай түүхын талаар хэгдэһэн шэнжэлэлгэ болон материалнууд. 1963 он, хэблэлэй 17,5 хуудаһан, 60 мүнгэ сэнтэй.

Сибирь болон Алас-Дурнын арадуудай уран зохёолнуудые шэнжэлхэ гол асуудал. Сибирь болон Алас-Дурнын арадуудай уран зохёол шэнжэлхэ талаар конференцидэ хабаадагшадай элидхэл, мэдээсэл, хэлэһэн үгэнүүд. 1959 оной декабриин 14—19. 1961 он. Хэблэлэй 15 хуудаһан, 77 мүнгэ сэнтэй.

Этнографическа суглуулбари. 3-дахи хэблэл. 1961 он, хэблэлэй 10 хуудаһан, 65 мүнгэ сэнтэй.

Ю. Дылыков.

Дари-Дулма Будажапова үнгэрһэншье жэл үнеэн бүриһөө 2338 килограмм һү һаажа, бусад һаалишадайнгаа түрүү зэргэдэ гараһан байна. Долоон жэлэй зургаадахи жэлдэ сагаан эдеэ бүри ехээр абаха зорилготойгоор нүхэр Будажапова ажалаингаа эрилые үдэрһөө үдэртэ улам шангадуулна. Үнгэрһэн январь, февраль һаранuудай хугасаа соо үнеэн бүриһөө 415 килограмм һү һаажа, сагаан эдеэ абаха уялгаяа холо үлүүлэн дүүргэһэн. Харин тиихэдэ 1964 оной турша соо үнеэн бүриһөө 2545 килограмм һү һааха уялгатай юм. Экэнь болзорһоо холо урид дүүргэгдэхэ байха гэжэ найдагдана.

Зураг дээрэ: Д.-Д. Будажапова.

Ц. БАБУШЕЕВ.

Хяагтын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз.

Меленциин чапаевецууд

Югославиин Воеводино гэжэ автономито хизаарай Меленци тосхондо Агууехэ Октябриин революцида хабаадалсаһан югославууд ажаһуудаг байна. Энэ тосхоной юһэн хүн граждан дайнай алдарта герой Василий Иванович Чапаевай дивизидэ сэрэгшээр ябаһан байха юм.

Тэрэ гэһээр дүшэ гаран жэл үнгэрбэшье, граждан дайнда хабаадалсаһан хуушанай сэрэгшэд тэрэ сагай онсо байдалые мартаагүй, һанажа ябадаг байна.

...Саратовай интернациональна полкын Самара городто ойротожо ерэхэдэнь тус городые Улаан Армиин частьнууд хүреэлээд байгаа. Теэд энэ байлдаанда орохынь урда тээхэнэ югославууд-сэрэгшэдһээ бүридэһэн ротонуудай оролсодог интернациональна полк Чапаевай дивизидэ шэлжүүлэгдэбэ.

Чапаевецууд Самарые сүлөөлөөд, Ураалай шэлэ руу дабшаһан байгаа. Соболево тосхондо ойрошог амаралта хэхээр зогсобо. Теэд сэрэгшэдтэ амарха зай олдобогүй: сагаан хасагуудай отряд ойротожо ябана гэһэн мэдээ разведчигүүд абаба. Тиимэһээ улаан сэрэгшэд яаралтайгаар хамгаалалта бэлэдхэжэ эхилээ һэн. Югослав Жива Лазича гэгшын командалдаг пулемётчигуудай отрядые сагаантанай добтолходо пулемётчигууд шэн зори[г]гоор тулалдажа тэдэнние [...] сохиһон юм.

Алдарта Чапаевай диви[зидэ] багтаһан югослав байлда[гшад] зориг түгэлдэрөөр тулалдаа[д], габьяада олон удаа хүрт[ээ] байгаа.

Воеводиной юһэн чапа[евецууд] манай Совет орон [...] эли мэдээжэ болонхой. [...]гаан жэлэй үмэнэ, Октя[бриин] революциин 40 жэлэй [ой] һайндэртэ Югославиин ча[паевец] Миладин Чурчин ур[и]лгаар Москва ерэжэ, бүгэдэ ар[адай] һайндэртэ хабаадалсаһан б[айна].

Белград.

(Танюг-АПН)

СПОРТ

Түрүү һууриин түлөө

«Труд» бүлгэмэй спортсменүүд мэргэн буудалгаар түрүү һуури эзэлхын түлөө хоорондоо мүрысөө үнгэргэбэ. Бага аматай буугаар буудаһан эдэнэр хэдэн үдэрэй туршада өөһэд өөһэдынгөө мэргэниие туршалсаа. Түрүүшын үдэр эрэшүүлэй дунда болоһон мүрысөөндэ Октябрьска районой түлөөлэгшэ, нэгэдэхи разрядтай Бальжиев 300-һаа 268 очко абажа, түрүү һуури эзэлбэ. Спортын мастер Яковлев түрүүлэгшэһээ табан очкогоор гээгдэжэ, хоёрдохи һуурида гараа. Эдэнэрэй удаа эхэнэрнүүд мүрысэбэ. Илангаяа «Электромашина», шэлэй заводуудай спортсменүүдэй дунда шанга тулалдаан болоо. Дурсагдагша заводуудай спортсменүүд Улепова, Егоркина, Самбарова гэгшэд ээлжээ ээлжээгээр буудахадаа 10, 9, 8 гэһэн очконуудые абажа байбад. Дүн гаргахада Мери Петровна Самбарова 259 очко абаад, түрүү һуури эзэлбэ.

Мүрысөөнэй хоёрдохи упражнени — хэбтээд буудаһан эрэшүүл сооһоо баһал Октябрьска районой түлөөлэгшэ Цырен-Доржи Бальжиев 280 очко абажа, түрүүшын һуури эзэлнэ. Нүгөөдэ спортсмен Анатолий Яковлев буудахадаа нүхэрһөө дахинаа табан очкогоор дутажа, хоёрдохи һуурида гарана. Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Валентина Якимова 270 очко абажа, эрхимлээ. Удаадахи һууринуудые Егоркина, Волкова гэгшэд эзэлһэн байна.

Спортсменүүдэй мүрысэдэг пистоледээр 25 метрэй зайһаа буудагшад сооһоо спортын мастер Ю. О[...]балов 281 очкотой боложо, [...] һуури абаа. Спортсменүүд Ор[...] Санжицыренов гэгшэд хоёрдо[хи] бадахи һууринуудые эзэлээ. [...] мэргэшүүл сооһоо Самбарова, [...]усова, Улепова гэгшэд шалгар[аа].

Дүрбэдэхи мүрысөөнэй у[...]дахэдэ спортын мастернууд Ор[...] Яковлев, Жамбалов гэгшэд [...]шын гурбан һуури эзэлһэн [...] Эдэнэрнай пистоледээр 50 [...] зайһаа мүрысөһэн. Эхэнэр[нүүдэй] дундаһаа Самбарова, Белоусова, [...]лякова гэгшэд түрүүлһэн байна. [...] мандануудай дүн гаргахада сп[ортын] мастер А. М. Яковлевай ком[анда] хид эрхимлээ. «Электромашина[...] лэй заводуудай команданууд [...]хи һуури эзэлһэн байха юм.

СДПФ СДС хоёр нэгэдэбэ

ХЕЛЬСИНКИ, мартын 11. (ТАСС). Финляндиин социал-демократическа партиин ба социал-демократическа союзай түлөөлэгшэдэй хоорондо эбтээ орохо тушаа һүүлэй үедэ хэгдэһэн хэлсээнүүд СДПФ СДС хоёр партинуудые нэгэдхэхэ гэһэн хэлсээгээр дүүрэбэ гэжэ мэдээсэгдэнэ.

Отто Гротеволиин хүндэлэлдэ

БЕРЛИН, мартын 11. (ТАСС). СЕПГ-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ О. Гротеволиин 70 наһа гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, мүнөөдэр тэрэнэй хүндэлэлдэ баяр ёһолол болобо. СЕПГ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй соведэй түрүүлэгшэ В. Ульбрихт, СЕПГ-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд болон гэшүүндэ кандидадууд, ГДР-эй правительствын ба арадай палатын президиумэй гэшүүд, демократическа Германиин национальна фронтын Национальна Соведэй хүтэлбэрилэгшэд, демократическа партинууд болон ниитын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд Вандлиц гэжэ городой хажуу тээхи О. Гротеволиин байшанда ерэһэн байна.

В. Ульбрихт СЕПГ-эй ЦК-гай Отто Гротевольдо зорюулан эльгээһэн амаршалгын бэшэг уншаад, тэрээндэ Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай Указ соносхоод, Геройн Алтан одо барюулаа.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. И. Микоян эндэ ерэнэ. Тэрэ хадаа Отто Гротевольтой үнэн зүрхэнһөө мэндэшэлэлсээд, элүүр мэндэ ябахыень, хүдэлмэридөө амжалта түйлахыень тэрээндэ хүсэһэн байна. А. И. Микоян КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эльгээһэн амаршалгын бэшэг соносхоод, Отто Гротевольдо Ленинэй орден барюулба. СССР-эй Верховно Соведэй Президиум хадаа эб найрамдалай, социализмын хэрэг, совет болон немец арадуудай хоорондо хани барисаа, харилсаа холбоо бэхижүүлхэ талаар элитэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө, түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, тэрээниие Ленинэй орденоор шагнаһан байгаа.

Амаралта болюулагдаа

ЛОНДОН, мартын 11. (ТАСС). Турциин урда зүгэй портнуудта байдаг сэрэгэй морягуудай амарха бүхы амаралтанууд үсэгэлдэрһөө эхилжэ болюулагдаа гээд Анкараһаа Рейтер агентствын корреспондент мэдээсэнэ. Иимэ шиидхэбэри хадаа гадаадын хэрэгүүдэй министр Эркинэй меджлистэ үсэгэлдэр үгэ хэлэһэнһээнь болоо гэжэ корреспондент бэшэнэ. «Турци хадаа Кипр дээрэ зэбсэгтэ тулалдаануудай үргэлжэлжэ байһантай дашарамдуулан, али болохо хэмжээнүүдые абаха» гээд Эркин мэдүүлһэн байгаа.

Шэнэ партиин зэргэнүүд олошорно

РИМ, мартын 11. (ТАСС). һаяхан байгуулагдаһан Италиин пролетарска нэгэдэлэй социалис парти бүри мүнөө өөрынгөө зэргэнүүдтэ 118 мянган гэшүүдтэй болоо. Шэнэ партиин правлени нютаг нютагуудһаа элидхэлнүүдые абажа байһаар.

Энэ партиин дээдэ зэргын хүтэлбэрилхы орган болохо национальна Соведэй түрүүшын заседани Римдэ мартын 17—18-да болохо байна.

Р. Кеннедиин мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК, мартын 11. (ТАСС). Энэ жэлэй ноябрь һарада президентые һунгаха һунгалтын һүүлээр мүнөө ээлжэ байгаа тушаалдаа үлэхэгүйб гэжэ США-гай юстициин министр Роберт Кеннеди мэдүүлээ.

Вашингтоной нэгэ һургуулида үсэгэлдэр үгэ хэлэхэ үедөө иимэ мэдүүлгэ тэрэ хэһэн байна.

Далласта сүүд болоһоор

НЬЮ-ЙОРК, мартын 11. (ТАСС). Джек Рубиин хэрэг хаража үзэжэ байһан сүүдтэ алуулһан Ли Освальдын эхэ г-жа Маргарита Освальд үсэгэлдэр дуудагдаһан байгаа. Ли Освальдын эхэ сүүд дээрэ гэмнэлгын талын гэршэ болохо байна.

ЮПИ агентство Далласһаа иигэжэ дамжуулна. Гэршэ болоһон г-жа Освальд сүүдтэ сугларһан олон хүн зоной дунда байха эрхэгүй, сүүдһээ ондоо тээ сүүдэй энэ хэрэг зүбшэн хэлсэхэ эрхэгүй юм.

Мексикын гурба миллион шахуу таряашад эдлэхэ газаргүй юм. Бага газартай таряашад тэндэ бүришье олон. Хүдөөгэй арад зон гэр байраа орхёод, хэдэн мянгаадаараа город нүүжэ ошодог байха юм лэ. Зүгөөр тэдэнэй олонхинь ажалгүйдэжэ зобожо байдаг. Зураг дээрэ: иимэ задагай тулюур гэр байра соо үгытэйшүүл ажаһуудаг. Энэ зураг Мексикын ниислэлһээ холо бэшэ оршодог нютагта хэгдэһэн байна.

ЮПИ—АПН-эй фото.

АПН-эй ТЕЛЕТАЙПАЙ ЛЕНТЭҺЭЭ

Хүүгэдэй зурагуудай выставкэ

ДЕЛИ. Энэдхэг ороной ниислэл хотын совет соёлой Байшан соо багашуулай согтой хүхюун абяан таһарнагүй. Хэдэн зуугаад хүбүүд, басагад хүүгэдэй зурагуудай выставкэ харахаяа иишэ ерэнэ.

...Үндидэ хэблэгдэн гарадаг «Совьет лэнд» («Соведүүдэй орон») гэжэ журналай «Совет багашуул үхибүүдтэй наадаха дуратай наадамни» гэһэн темэдэ соносхоһон эрхим һайн зурагай конкурсдо энэдхэг үхибүүд дуратайгаар хабаадалсаа, 400 тухай хүдэлмэринүүд журналай редакцида ерээ. Нёдондо жэлэй октябрьда эдэнэй 156 эгээн эрхим зурагуудынь Московско пионернүүдэй Ордондо табигдаһан байгаа. Харин мүнөө энэдхэг үхибүүдэй зохёолнууд Делидэ абаашагдаа.

Индиин вице-президент Закир Хуссейн выставкэ нээгээ һэн. Удаань конкурсдо илагша—Бомбейдэ ажаһуудаг 11-тэй басаган Гита Малавия сугларагшадай үмэнэ үгэ хэлээ. «Зураг дээрээ харуулһан наадаяа совет үхибүүдтэй хамта наадаха арга олоһондоо,—гэжэ тэрэ хэлээ,—зол хубитайб».

Делиин һүүлээр тус выставкэ Бомбейдэ, Калькуттада, Мадраста табигдан харуулагдаха юм. (АПН).

Дэлхэй дээрэ эрхим түрүү

ТУНИС. Эндэ гастролёо дүүргэһэн француз пианист Габриэль Таккино нютагай «Пресс» газетэдэ интервью үгэхэдөө, иигэжэ мэдүүлээ: «Совет хүгжэмшэд айхабтар бэлигтэйнүүд. Ородой скрипкын һургуули—дэлхэй дээрэ эрхим түрүү».

«Минии һанахада,—гэжэ Таккино үргэлжэлүүлээ,—тэдэнэй профессорнүүдэй имагтал багшалхаһаа гадна, концертнүүдтэ хабаадалсадаг байһаниинь тон шухала. Энэ хадаа залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ туһална. Эндэ тэдэнэй жэшээе халан абаха ёһотойбди».

АПН.

Холын аяншалгада дуратайшуу[лай] анхаралда

Үдэр хоногой үнгэрхэ тума наран хурсаар шаража, хада майлын саһан хайлажа эхилбэ. Хабарай урин дулаан үдэрнүүд дүтэлжэл байнхай. Энэ үедэ туристнууд холынгоо аян замда бэлэдхэнэ, зэр зэмсэгүүдээ түхеэрнэ. Энэ жэлдэ холын аян замда зоригшод һонирхолтой газар нютагуудаар ябаха болонхой.

Аяншалагшадай Центральна Соведэй хүтэлбэрилэгшэд ТАСС-ай корреспондентдэ иигэжэ мэдээсээ: энэ жэлдэ бүхэсоюзна 36, нютагай хэдэн арбаад шэнэ маршрудууд нээгдэхэ. Тэдэнэй нэгэниинь гэхэдэ, Москвагай далай дээгүүр онгосодо һуугаад сэнгэхэ болоно. Эдэнэр түүдэгэй дэргэдэ хонохо, эртэ үглөөгүүр загаһа хахуулидажа, амтатайхан шүлэ хээрэ гаргажа эдихэ болоно. Мүн Ока мүрэнэй үзэсхэлэн гоё байгаалитай танилсаха дуратайшуул хэдэн хоногой туршада онгосоор ябажа сэнгэхэ байна. Нүгөөдэ заримашуул Ленинград, Литва, Белорусси, Урда Ураалай гоё һайхан газар нютагуудтай танилсаха юм. Тиихэдэ Красноярай «Столбы» гэһэн заповедник харахые хүсэгшэд ехэ һонирхолтой юумэ үзэхэ, хараха болонхой. Мүн эндэһээ саашаа Ман голоор аяншалагшад дэлхэй дээрэ эгээл үндэр хада уулатай танилсаха болоно. Тиихэдээ Алма-Атаһаа автобусто һуугаад, 2000 метр үндэртэ [...] хиинэһэн «Горельник» [...] баазада хүрэхэ. Эндэһээ са[...] хадаа үзэсхэлэн гоё байга[литай] тай Иссык-Куль нуурай эр[...] амарха, сэнгэхэ юм.

Алас-Гурица зүгэй ажал[шад] амарха, сэнгэхэ һонирхо[лтой] маршрут зохёогдонхой. Эд[эмнай] хизаарайнгаа Камень-Рыбо[лов], Уссурийск, Сапутинай запо[вед]ник, Находка болон бусад һайхан байгаалитай газар[нуу]даар аяншалха юм. Тэрэш[э] Урда Сахалинай ажалшад ол[он] рогойнгоо үзэсхэлэн газарнууд[тай] танилсаха болоно.

Украинада мүн лэ аяншал[гада] дуратайшуулай шэнэ марш[рут] тусэблэгдөө: эдэнэр Тарас Ш[ев]ченкын ажабайдал, ажал я[бадал]гатай холбоотой һонирхолтой [га]зарнуудаар ябажа хараха, [та]нилсаха, герой-город хүрэхэ [бол]на. Энээнһээ гадна, эдэнэр Кр[ымэй], Кавказай хада уулаар ябажа, [сэ]бэр агаарта амарха. Хара да[лай] эрьеэр, Грузи, Армени, Азерб[айд]жанай ёһотой һайхан курорт[уудаар] аяншалагшадай анхаралые т[ата]ха.

(ТАСС)

Редакторай түлөө
М. Н. НИМАЕ[В]

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00062. Зак. № 258.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной мартын 13.